

vestnik

Leinik XXIX.

Celovec, petek, 18. oktober 1974

Štev. 42 (1681)

Vsiljevanje nesprejemljivih diktatov

zapira pot k sporazumnemu reševanju odprtih vprašanj

Odkar so v parlamentu in deželnem zboru zastopane stranke svoje kapitulantstvo pred nemškimi nacionalisti kronale s sklepom, da kot pogoj za nadaljnje izvajanje določil člena 7 državne pogodbe izvedejo preštevanje manjšine in je zato reprezentativni zbor 700 odbor-
nikov in zaupnikov vseh narodnih organizacij koroških Slovencev soglasno sprejel ustrezne ukrepe, doživljamo pravcato poplavo izjav, zagoštili in pozivov — vse to z namenom, da bi prikazali Slovence kot tiste, ki se nočejo pogajati in razgovarjati, medtem ko druga stran, oblasti in večinski narod kar ne morejo dočakati, da bi trmaste Slovence kljub njihovi nevhvaležnosti nagradili s pravicami in ugodnostmi. Vendar pa s to le preveč prozorno taktiko „primita tatu“ ne morejo prikriti resnice o tem, da pogovorov in pogajanj ne odklanjamo Slovenci, marveč jih razbijajo tisti, ki z vsiljevanjem nesprejemljivih diktatov zapirajo pot k sporazumnemu reševanju odprtih vprašanj, ali pa pogovorom namenoma postavljajo take ovire, ob

katerih je že vnaprej razvidno, da pogovorov v resnici sploh ne želijo.

Če je bil komu morda še potreben kakšen dokaz, v zadnjih dneh smo ga dobili — še enkrat v potrdilo pravilnosti naše odločitve tako glede kontaktnega komiteja kot glede „koroškega omizja“:

■ Po torkovem ponovnem sestanku predsednikov v parlamentu in deželnem zboru zastopanih strank je poslanec Scrinzi nedvoumno povedal, da FPÖ brezpogojno vztraja na ugotavljanju manjšine; torej je vse barantanje okoli

razumnega reševanja manjšinske problematike.

Ne bomo se spuščali v podrobnosti, nekaj ugotovitev pa je ob tem zborovanju le potrebnih. Tako je bilo že geslo „Za mir v deželi“ povsem v nasprotju s potekom in vsebino prireditve — razen da je bil mišljen mir tako, da se bodo Slovenci pustili oddvojiti od svojega vodstva, da se bomo odrekli upravičenim zahtevam po priznanju enakopravnosti in da nas bodo pohlevne ovčice potem razkazovali kot folklorično atrakcijo za privlačenje tujih turistov. Takim Slovincem bi bil pripravljen velikodušno pokloniti kakšno „pravico“ celo dr. Feldner, ki pa je postal nevarno zaripel, ko je besnel proti „slovenskim ekstremistom“ in „kriminalnim elementom“, ki se upajo opozarjati na neizpolnjene obveznosti Avstrije glede dvojezičnih krajevnih napisov. Zagnal se je proti slovenskim organizacijam in ustanovam, ki da so dokaz „slovenskega ekspanzionizma“; pri tem pa je seveda zamolčal, da so predstavniki večinskega naroda (za katerega „glasilo“ se samovoljno postavlja KHD) v zadnjih 60 letih že dvakrat izropali in uničili celotno narodno premoženje koroških Slovencev. In pozval je celo Slovence, naj ne sledijo več svojemu vodstvu, ki je zanj le „peščica poklicnih Slovencev“. Če je zbor 700 izvoljenih odborikov in zaupnikov tiste manjšine, ki jo hoče šele iskati, samo „peščica“, potem je tistih nekaj tisoč iz cele dežele in še od zunaj navoženih rjavogantovcev pač zelo klavno zastopstvo deželnega prebivalstva!

Drugi govornik, dr. Einspieler, je spet enkrat razkril svoje očetovsko srce za tiste, ki so se v svojem prerodovalnem procesu iz Slovencev v

Preštevanje napad na človečanske pravice

Skupščina SR Slovenije je v sredo na skupni seji vseh zborov ostro protestirala proti vsakršnemu preštevanju slovenske manjšine na Koroškem.

Podrobno poročilo bomo objavili v prihodnji številki našega lista.

raznih oblik in posebnih vrst preštevanja le slepomišenje, ki naj bi služilo zavajanju javnosti in zavlačevanju potrebnega izvajanja določil člena 7.

■ Na nedeljskem zborovanju Heimadista se je spet enkrat povsem razgalil obraz nespravljalivosti in nestrpnosti nemških nacionalistov; s temi krogi ni bilo v zgodovini in tudi ni danes skupnega, spo-

Pozitivno urejanje položaja manjšin

pomembno za razvoj mednarodnih odnosov in dobrososedskega sodelovanja

Komisija za mednarodne odnose in komisija za narodnosti Skupščine SR Slovenije ter komisija Izvršnega sveta za zunanje politična vprašanja in narodnosti sta pred nedavnim na skupni seji v Ljubljani razpravljale o pomenu in dosežkih seminarja OZN o pospeševanju in zaščiti človekovih pravic, narodnostnih, etničnih in drugih manjšin (ki je bil od 25. junija do 8. julija 1974 v Ohridu) ter mednarodne konference o manjšinah (ki je bila od 10. do 14. julija 1974 v Trstu).

V izčrpnih razpravi o poročilih s seminarja in konference je bil poudarjen izreden pomen načelnih stališč glede narodnostnih manjšin, ki izhajajo iz sklepov X. kongresa ZKJ in republiških kongresov ZK ter iz ustave SFRJ ter iz ustav republik in avtonomnih pokrajin v Jugoslaviji. Komisije so ugotovile, da so jugoslovanska ustavna načela in praksa zagotavljanja svobodnega in vsestranskega razvoja narodnosti, ki so bili predstavljeni na seminarju in na konferenci, predstavljali izviren in pomemben prispevek k sodobnemu obravnavanju problema narodnih manjšin ter bili deležni pozornosti in priznanja s strani kvalificiranih mednarodnih strokovnjakov in predstavnikov mnogih manjšin evropskih držav.

Ohridski seminar je kot nadaljevanje ljubljanskega simpozija OZN iz leta 1965 predstavljal pomembno posvetovanje uglednih strokovnjakov

in predstavnikov članic OZN z vseh kontinentov v analiziranju pravnega in dejanskega položaja narodnih manjšin glede izvrševanja pozitivnih načel ustanovne listine OZN in mednarodnih konvencij o človekovih pravicah, preprečevanju rasne diskriminacije ter dal osnovo za poglobitev dela in za nadaljnje akcije OZN in njenih organov v razvijanju mednarodnega prava glede čim popolnejše zaščite manjšin. Na seminarju je še posebej prišel do izraza pomen pozitivnega urejanja položaja manjšin za razvoj stabilnih mednarodnih odnosov in dobrososedskega sodelovanja. Seminar je opozoril na univerzalno značaj manjšinske problematike in naglasil potrebo, da se mednarodna skupnost zavzame za rešitev teh vprašanj v prid mednarodnega mira, razumevanja in varnosti.

Tržaška mednarodna konferenca je bila največje tovrstno srečanje po drugi svetovni vojni „o manjšinah z manjšinami“, ker so na njej prvič sodelovali predstavniki manjšin iz Evrope in še zlasti slovenske narodne skupnosti v Italiji in Avstriji, katerih položaj je bil prikazan v več kot 40 avtentičnih pričevanjih in publikacijah. Konferenca je bila pomembna tudi zaradi tega, ker je bila na njej predložena obsežna znanstvena dokumentacija o manjšinskih vprašanjih, kar je zagotovilo stvarno razpravo o teoretičnih in praktičnih dosežkih sodobne manjšinske zaščite. Značilno za ta posvet je bilo, da so bila v ospred-

ju še odprta vprašanja slovenske narodne manjšine v Italiji in Avstriji.

Posebej glede slovenske narodne skupnosti na Koroškem in udeležbe njenih predstavnikov na tržaški konferenci so na seji omenjenih komisij poudarili, da je tudi nastop koroških Slovencev, ki so opozorili na neuresničevanje določil državne pogodbe o obnovi neodvisne in demokratične Avstrije, ki se nanašajo na pravice slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji, naletel na konferenci na močan odmev. Koroški Slovenci so tudi argumentirano dokazali nevzdržnost nacistične teorije o „vindiškem narodu“.

Seminar in konferenca sta po mnenju komisij pomembno doprinesla k osvetlitvi sodobnih problemov narodnih manjšin, izvrševanju meddržavnih in mednarodnih obveznosti ter spoznavanju širše evropske in mednarodne javnosti s pomenom demokratičnega reševanja teh vprašanj, tako s stališča notranje zakonodaje kot tudi v mednarodnopravnem smislu.

V razpravi je bil pozitivno ocenjen prispevek jugoslovanskih in še posebej slovenskih znanstvenikov in strokovnjakov na seminarju in na konferenci ter poudarjena potreba nadaljevanja takšnega koordiniranega sodelovanja strokovnjakov in institucij vseh republik pri obravnavanju teh vprašanj.

Odločen protest

V torek popoldne so se dijaki in učitelji slovenske gimnazije v Celovcu zbrali na izrednem protestnem zborovanju, kjer so „z osuplostjo in ogorčenjem“ ugotovili, da je koroški Heimadienst kot odgovorni prireditelj zborovanja v Celovcu dne 13. oktobra 1974 z daleč vidnim transparentom izjavil: „Veliki strup — slovenska gimnazija v Celovcu“.

Na protestnem zborovanju so sprejeli resolucijo, v kateri poudarjajo, da te nevarnemu obrekovanju podobne trditve vzgojitelji in učenci slovenske gimnazije ne morejo trpeti. Zato pozivajo nadrejena uradna mesta — deželni šolski svet za Koroško ter zvezno ministrstvo za pouk in umetnost — naj uvedejo na slovenski gimnaziji preiskavo, „ki bo v polni meri ovrgla nezaslišano podtikavanje, da se na tej šoli opravlja za Koroško smrtno in zato tudi državi sovražno vzgojno delo ter da bodo tisti, ki nosijo odgovornost za to javno obrekovanje, klicani na odgovornost“, kajti pri omenjenem geslu gre za kazenskoopravno prepovedano poniževanje javne ustanove.

Posebej pozivajo v protestni resoluciji deželnega glavarja kot predsednika deželnega šolskega sveta, da tukaj spregovori jasno besedo. Učenci in učitelji slovenske gimnazije vsekakor niso več pripravljeni, brezdelno trpeti stalne napade in podtikavanja, ki so zdaj očito dosegla višek.

V resoluciji je tudi rečeno, da učitelji na slovenski gimnaziji poučujejo in vzgajajo v avstrijskem smislu po učnih načrtih, ki so veljavni in obvezni tudi za vse druge šole, ter skušajo iz zaupane jim mladine oblikovati lojalne državljane in dobre člane njihove narodne skupnosti.

„Zato so napadi kot zgoraj omenjeni za nas še toliko bolj nenavadni in ponovno prosimo nadrejena uradna mesta ter pozivamo politično odgovorne, da z vso ostrino in jasnostjo nastopajo proti takim hujskaškim dejavnostim, ki škujajo na sovražstvo.“

Nemce znašli v vmesnem brezspolnem stadiju „vindišarstva“. Spregovoril pa je predvsem kot šolnik, ki mora seveda vedeti, kako „škodljiva“ je za Koroško dvojezična šola in vzgoja v duhu strpnosti in medsebojnega razumevanja. In kot član nekdanj krščanske OVP je napadel še slovenske duhovnike, ki jim je očital, da ne spoštujejo zakonov.

Poleg obeh govornikov ter resolucije z obvezno zahtevo po ugotavljanju manjšine so o miselnosti, ki je vladala na zborovanju, pričali tudi transparenti. Eden izmed njih je bil posebno zgovoren in je

tudi izdajal, v katero smer nameravajo ti krogi v bodoče usmeriti svoj napad — proti tistim pravicam, ki smo si jih vsaj delno priborili na šolskem področju.

■ Javno vprašujemo koroški Heimadienst, ali se distancira od transparenta z napisom „Veliki strup — slovenska gimnazija v Celovcu“?

■ Javno vprašujemo varnostne oblasti, kaj so ukrenile proti tistim, ki so odgovorni za ta napad na Državno gimnazijo za Slovence v Celovcu, ki je državna ustanova kot druge šole v Avstriji?

(Dalje na 8. strani)

Offenes Protestschreiben an die Sicherheitsbehörde

Bei der KHD-Veranstaltung am 13. Oktober 1974 in Klagenfurt wurde der Transparenttext „Das Große Gift! Slowenisches Gymnasium in Klagenfurt“ verwendet.

Das Bundesgymnasium für Slowenen in Klagenfurt ist eine auf Grund der ausdrücklichen Bestimmung des Artikels 7 des Österreichischen Staatsvertrages vom 15. 5. 1955 von der Republik Österreich eingerichtete Schule, in der der Unterricht gemäß den vom zuständigen Unterrichtsministerium erlassenen Lehrplänen erteilt wird.

Das Nichterschreiben der zuständigen Kärntner Sicherheitsbehörde gegen den oben genannten, das Bundesgymnasium für Slowenen niederträchtig diskriminierenden Transparenttext stellt eine weitere zusätzliche Diskriminierung des Bundesgymnasiums für Slowenen in Klagenfurt dar.

Beide Tatsachen, sowohl der Transparenttext als auch das passive Verhalten der zuständigen Sicherheitsbehörde gegenüber dem zitierten Text sind schärfstens zu verurteilen, da dadurch sowohl die Kärntner Slowenen als auch eine Bundeschule eindeutig arg diskriminiert worden sind.

Rudolf Vouk
Abteilungsleiter
und Bezirksschulinspektor

Preštevanje

● VEČERNJI LIST (Zagreb) ugotavlja, da je vprašanje koroških Slovencev treba internacionalizirati, kar da je posledica namere Avstrije, da kljub odklonitvi s strani slovenske manjšine le-to presteva. „Pravzaprav Avstrija s svojim zadržanjem sama izliva internacionalizacijo,“ je rečeno v članku, ki nato opozarja, da je Avstrija svojočasno pravice nemške manjšine na Južnem Tirolskem prav tako branila s internacionalizacijo, namreč s pozivom Združenim narodom, da se pripravi listilje do spoštovanja njenih dolžnosti. List naglašja, da imajo koroški Slovenci nesporno pravico zahtevati izpolnitev člena 7 državne pogodbe in se pri tem opirati na tiste, ki so podpisali te pogodbe s Avstrijo; prav tako nesporna pa je tudi pravica in dolžnost Jugoslavije, da to zahteva. Glede napovednega preštevanja list meni, da to ni nekaj potrebnega ali normalnega, marveč je to akt politične diskriminacije slovenske manjšine v Avstriji, ki ji ospevata vse pravice, zagotovljene ji v državni pogodbi. Nato list opozarja, da so bile zmagovalke leta 1955 s državno pogodbo priznale Avstriji status neodvisne in nevtralne države, ki ga ima tudi še danes. Člen 7 te pogodbe točno določa — je rečeno v članku — kako se mora Avstrija zadržati napram Slovincem na Koroškem in kakšno so njihove pravice, ne da bi bilo to odvisno od števila na tem področju živčih Slovencev. Ob koncu list pravi, da se je vlada Bruna Kreiskoga uklonila zahtevam teh strank, „s tem pa pravzaprav ubogala tisto, kar je strankam vsilila skrajno desničarska nacionalistična organizacija Heimatlidienst“.

V našem boju proti diktatu smo deležni široke podpore in solidarnosti

V usodepolnem trenutku, ko merodajni dejavniki v Avstriji v svojem popuščanju nemškim nacionalistom očitno nameravajo povsem kapitulirati pred silami, ki v zgodovini in tudi danes niso imele drugega cilja, kot pa izbrisati slovenski življenj na Koroškem, koroški Slovenci nikakor nismo prepuščeni sami sebi. V boju proti diktatu, s katerim hočejo proti utemeljenim pomislekom neposredno prizadele manjšine in tudi proti argumentom domačih ter mednarodnih strokovnjakov „reševati“ naša življenjska vprašanja mimo nas zgolj s pozicije večine, smo deležni široke podpore in solidarnosti.

Že v zadnji številki našega lista smo objavili vrsto takih izrazov in zagotovil, tokrat jih navajamo spet nekaj.

Sklep avstrijskih strank o preštevovanju Slovencev na Koroškem je po Slovenski kulturno-gospodarski zvezi v Trstu (katere izjavo smo v celoti objavili — op. ured.) ostro obsodila tudi tržaška Slovenska skupnost. Poudarila je, da tako preštevovanje nasprotuje členu 7 avstrijske državne pogodbe in je proti vsakršnemu načelu demokratičnosti. Če se bodo morali koroški Slovenci preštet, bo to prvi primer narodnostnega štetja v Evropi po drugi svetovni vojni, pravi Slovenska skupnost v Trstu ter izraža slovenskim organizacijam na Koroškem svojo solidarnost v boju proti diskriminacijam s strani avstrijskih oblasti in političnih strank.

Izmed številnih protestov proti sklepu o preštevovanju koroških Slovencev navajamo tokrat protestno pismo, ki ga je avstrijskemu generalnemu konzulu v Ljubljani poslala občinska konferenca Zveze mladine Slovenije Radovljica. „Tako kot vsa slovenska in jugoslovanska javnost, tudi mladina radovljiške občine z ogorčenjem obsoja težnje avstrijskih političnih strank, ki se zavzemajo za preštevovanje slovenske manjšine,“ je rečeno v pismu, ki potem ugotavlja, da je to že prenekateri poizkus avstrijske vlade, ki kljub opozorilom in zahtevam jugoslovanske vlade ter številnim protestom proti podobnemu početju v prefeklosti nikakor noče izpolnjevati svojih mednarodnih obveznosti, ki izhajajo iz 7. in 35. člena državne pogodbe. Radovljiška mladina v svojem protestnem pismu pravi, da državna pogodba o vzpostavitvi neodvisne in demokratične Avstrije natanko

kulturno in politično še bolj pomagamo kot doslej.“

Podobna zagotovila podpore in solidarnosti prejema naše organizacije tudi iz številnih drugih krajev Slovenije ter iz ostale Jugoslavije. Prav tako pa se z nami v boju proti nakanam nemških nacionalistov solidarizirajo tudi mnogi pripadniki večinskega naroda, ki skupaj z nami odklanjajo politiko vsiljevanja nesprejemljivih diktatov, zavečajo se, da napad, ki je danes naperjen proti Slovincem in njihovim pravicam, že jutri lahko velja demokraciji in svobodi v naši državi sploh.

Naj v tej zvezi posebej omenimo letak, ki ga je ob letošnjem 10. oktobru širila Komunistična mladina Avstrije (KJO). V njem je rečeno, da je pri plebiscitu leta 1920 šlo za odločitev, ali naj pride južni del Koroške k novo ustanovljeni republiki Avstriji ali k reakcionarni kraljevini Jugoslaviji, „reakcionarne stranke s svojo „napadalo skupino“, tako imenovanim Koroškim Heimadtiem, pa so trdile pozneje in tudi še danes, da je bilo to glasovanje med nemško govorečim in slovensko govorečim prebivalstvom. Iz tega izvajajo, da na tem ozemlju prevladuje nemško govoreče prebivalstvo in da zato postavitev dvojezičnih krajevnih napisov ni upravičena, čeprav to člen 7 državne pogodbe obvezno zahteva.“ Pod njihovim pritiskom — pravi dalje letak — hoče zdaj tudi socialistična stranka izvesti ugotavljanje manjšine, ki pa pomeni diskriminacijo koroških Slovencev. „To spominja na nürnberške rasne zakone iz leta 1935, ki so se izrodili v množično preganjanje Židov in drugih narodnih skupin. V nadaljnjem izvajanju te rasne politike so bili tudi koroški Slovenci izseljeni ali umorjeni. Zato je razumljivo, da se vsi Slovenci ter demokratične in napredne sile v nemško govorečem prebivalstvu Koroške uprejo ugotavljanju manjšine.“ KJO zahteva takojšnjo izpolnitev vseh določil člena 7 in hkrati poziva vse demokratične sile, da se še tesneje združijo v boju proti reakciji in neofašizmu.

Manjšinska politika ne rodi lovorik

V ponedeljek je kancler Kreisky v navzočnosti zunanjega ministra Bielka sprejel jugoslovanskega veleposlanika Vlahova, katerega je spremljal njegov politični svetovalec Markovič. Razgovor je poleg bilateralnih vprašanj veljal zlasti položaju narodnih manjšin.

Prav tako v ponedeljek je kancler Kreisky razgovarjal s člani koroške deželne vlade. Ob tej priložnosti jim je — kakor poroča dunajski dnevnik „Die Presse“ — prikazal tudi trenutni mednarodni položaj v zvezi z manjšinsko problematiko. „Zastopnike obeh velikih strank je pozval, naj se uprejo skušnjavi, da bi na tem področju želi politične lovorike,“ poroča omejnjeni list in zaključuje, da je kancler tudi ugotovil, če je bilo doslej veliko zamujenega, potem to ni njegova krivda marveč krivda njegovih predhodnikov.

Koroška postaja danes žarišče evropskega antihumanizma

Slovenski slavisti so na svojem nedavnem občnem zboru v Ljubljani sprejeli v zvezi z zadnjim razvojem na Koroškem posebno izjavo, v kateri so izrazili solidarnost s koroškimi Slovenci „v težkih dneh nove (in stare) krivice“. V izjavi, ki so jo poslali obema osrednjima organizacijama koroških Slovencev ter njunim glasilom, nadalje avstrijskemu generalnemu konzulu v Ljubljani in jugoslovanskemu generalnemu konzulu v Celovcu, prav tako pa tudi zveznemu sekretariatu za zunanje zadeve SFR Jugoslavije v Beogradu, je rečeno:

Ob vedno novih manifestacijah nestrpnosti in postopkov, ki niti zdaleč niso v skladu s tradicijo evropskega humanizma, pa ste jih kot Slovenci kar naprej brezobzirno deležni od dela avstrijske politične javnosti, vam slovenski slavisti s svojega občnega zbora v Ljubljani izražamo svojo podporo.

Velikonemski nacifašizem se je očitno zdaj z vsem travmatičnim besom in s svojimi znanimi metodami osredotočil na vas, slovensko manjšino na avstrijskem Koroškem. Tako se zdi, da postaja danes avstrijska Koroška s slovensko manjšino kot žrtvijo vse bolj žalostno žarišče evropskega antihumanizma.

Ob zadnjem sklepu avstrijskih parlamentarnih strank, ki so se iz očitnih pragmatičnih interesov vdale takšnim pritiskom in sklenile, da vas na „poseben način“ preštejejo, se spominjamo, kako so nas Slovenci že med zadnjo vojno „na poseben način“ preštevali in vam zato sporočamo, da podpiramo vsakršen vaš korak zoper to preštevovanje — toliko bolj, kolikor bolj odločen bo.

„Koroška informacija“

Mesec oktober je na Koroškem že desetletja zelo plodovit čas gonje proti Slovincem. Tudi letošnji oktober nam nudi za to lepe primere. Vendar tukaj ne bi govorili o raznih proslavah, na katerih „bramborci“ in drugi branilci „nedeljene, nemške Koroške“ veliko govorijo o miru v deželi, ki pa bi bil po njihovem mnenju uresničljiv seveda le tedaj, če bi koroški Slovenci ostali lepo pobleni in ponižni, če bi končno že pozabili tisti svoj člen 7 ter priznali nemški značaj dežele, nadmoč nemške kulture in še marsikaj takega.

Koroško in predvsem njene „domovine zveste“ je v začetku tega leta hudo prizadela brošura Avstrijskega odporniškega gibanja „Kärnten ein Alarmzeichen“. Proti tej publikaciji je bilo treba nekaj ukreniti in tako je v teh oktobrskih dneh nastopila pot v javnost „protibrošura“ s precej sorodnim naslovom „Kärnten — eine Information“.

S tem naj bi bilo na Koroškem spet vse v redu. Toda okoli brošure so se očitno dogajale tudi stvari, ki avtorjem niso šle povsem v račun. Za sühim sporočilom uredništva, da prispevek ravnatelja deželnega arhiva dr. Neumanna „Pogledi nazaj in perspektive k manjšinskemu vprašanju“ ni mogel biti sprejet, se gotovo skriva več. Prispevek so namreč črtali — se

pravi cenzurirali. Prvotno je bil že tiskan in vezan v brošuro, naknadno pa spet izrezan. Vendar pri tej „operaciji“ niso bili dovolj vestni in tako se je zgodilo, da sta se v javnosti pojavili kar dve varianti te brošure, katerih ena je v razliko od druge „bogatejša“ za članek dr. Wilhelma Neumanna.

Ta članek je res nekoliko obsežen (da so ga zaradi pomanjkanja prostora naknadno izrezali), vsebuje pa tudi nekaj „krepkih“ ugotovitev, medtem ko je stil pisanja sploh stvar zase. Tisti, ki ne soglašajo z avtorjevimi oziroma Wuttejevimi pogledi na koroške obrambne boje, so zanj enostavno „linksedritte Intellectuelle“ (str. III). Kar je napisal o pogajanjih za kulturno avtonomijo v prvi republiki, se po vsej verjetnosti ne strinja niti z njegovim znanjem in njegovo razgledanostjo. Wutteja prikazuje kot človeka, ki je baje že pri brošuri „Deutsch-Windisch-Slowenisch“ uporabljal metode moderne sociologije ali politologije. Če bi take metode uporabljal ravnatelj deželnega arhiva, ne bi mogel govoriti o „prostovoljnem nadaljevanju tisočletnega tekočega asimilacijskega procesa“ (str. VIII). Priznava, da je utrakovistična šola pospeševala germanizacijo, vendar nato trdi, da je

(DALJE NA 5. STRANI)

TONE SVETINA

250

UKANA

TRETJA KNJIGA

Naj ti povem še nekaj o majorju, čigar ime sem izgovarjala v tej postelji in ki je bil vzrok najinih nesporazumov in tvoje jeze, ki me je pahnila v naročje Orlovu.”

In povedala mu je o Wolfu.

„Čudim se, zakaj ta človek ni izrabil svoje moči. Njegov vpliv pa je skopnel takoj, ko sem spoznala tebe... To je vsa resnica o meni. Sedaj pa sodi. Morala sem ti povedati. Med moškim in žensko, ki se resnično ljubita, ne sme biti skrivnosti, kajti z lažjo ljubezen umre.”

Primožu so besede obličale v grlu. Reka čustev jih je zajejala. Obrnil se je k njej in jo dolgo, nepremično gledal v oči.

Moški in ženska sta dva svetova. Še v vsakem posamezniku je več svetov. Temno stran meseca si ljudje prikivajo med seboj, in zato si vse življenje ostajajo tuji tudi tisti, ki mislijo, da so si blizu.

„Kaj je ljubezen?” se je spraševal. „Zdaj bom moral začeti razmišljati znova...”

V njem je zaplamtelo silno čustvo. Zginilo je vse razen nje, ki mu je rodila sina. Zdelo se mu je, da sta sama sredi oceana teme, potrebna drug drugemu. Nežno jo je prižl k sebi. Pritisk njegovih rok je bil močan do bolečine. Njegove ustnice pa so se dotaknile njenih, nežno, kot se dotika veter pomladnega brstja.

Mislila je, da jo bo po tem, kar mu je povedala, odrazil od sebe, vstal in odšel v noč. Upala je, da se bo vrnil šele, ko bo prebolel. Tudi to bi razumela. Ali da bo za vedno odšel iz njenega življenja, tako nenadoma, kot je prišel. Hotela ga je še nekaj vprašati. Toda zmanjkalo ji je besed, privila se je k njemu.

Ležala sta objeta, brez besed, brez strasti, brez misli in brez želja. Čas se je spremenil v delček večnosti, ki se ne da meriti. Na svojih ustnih je začutil grenak okus njenih solza...

Potem je zajokal otrok. Njegov glas je oznanjal glad. Ana je vstala in si obrisala oči. Privila je steno, da se je rumenkasta luč razlila po kotih. Dvignila je otroka k prsim.

12

Naslednje jutro je pes z jeznim lajanjem naznanil sovražnika. Ana z otrokom, Primož in stari Travnikar so se komaj zbasali iz kleti v rov, ki je držal v bunker, ko so zunaj odjeknili streli. Pes je zajokal in med njegovimi zadnjimi zateglimi vzdihom se začela tolči po vratih puškina kopita.

„Takoj odprite!”

Tinka je komaj utegnila usuti na deske nad luknjo sod krompirja in odhiteti v vežo.

Pod zemljo je bilo mrzlo, čeprav je bil bunker obit z deskami in nastlan s slamo. Ana se je z otrokom stisnila v kot. Čez nekaj časa je otrok glasno zajokal.

„Križ božji, če pridejo v klet, nas bo izdal in bo po nas,” je tarnal Travnikar.

Ana ga je skušala pomiriti.

Od zgoraj so slišali samo odmev trdih korakov.

„Kaj bomo napravili, stari, če nas dobijo?” je dejal Primož. „Premislimo vnaprej, ker potem ne bo časa.”

„Ne vem.”

„Boriti se ne moremo, vdali se tudi ne bomo. Ti, Travnikar, se lahko vdaš, star si, morda ti bodo prizanesli.”

„Jaz ne! Mene iščejo... Morali bi biti pustiti otroka pri Tinki, ko da je njen.”

„Ne kaže zaupati. Na Poljanskem so beli požgali nekaj hiš z ženskami in otroki vred samo zaradi tega, ker so našli nekaj partizanske literature,” je rekel Primož.

Bili so skoraj v brezupnem položaju, če bi jih odkrili. Stari je vohod v rov zbasal s slamo, da bi udušil sleherni žum. Primož se ni bal sovražnika iz oči v oči, tu v bunkerju pa ga je bilo strah.

Vod belogardistov, ki mu je poveljeval bled narednik z očali, govorec v dolenskem narečju, se je razlezel po domačiji ter preiskoval hišo in gospodarsko poslopje.

„Kje imate gospodarja? Kje so sinovi?” je zasliševal narednik ženski in jima očital, da lažeta.

Nato se je lotil Tinke, ki ni mogla skriti osuplosti.

„Obveščeni smo, da je stari terenec in boljševik.”

„Moj bog, Kristus pomagaj! Kako ljudje lažejo! Pri nas so bili večkrat Nemci, povprašajte jih! Kar pregledate vso hišo, tu ni žive duše,” je ugovarjala mati.

Medtem ko so brskali po hiši, skednju in hlevu, se je narednik postavil pred Tinko.

„Ti boš govorila!”

Ker ni gladko govorila, jo je udaril po licu, da je padla po lileh.

Mati se je postavila za hčerko.

„Ali se ne bojite boga, ko počenjate take reči? Iz kota vas gleda Mojega brata sin je duhovnik, vi pa z nami tako grdo ravnate!”

Narednik se je ozrl v kot in zagledal boga na križu. Pod njim je visel rožni venec z oguljenimi lesenimi kroglicami.

Spomnili smo se žrtev na Komlju

Zveza koroških partizanov je v nedeljo dopoldne ob partizanskem spomeniku na Komlju imela žalno svečanost ob 30-letnici smrti partizanske kurirske čete, ki so jo pri Apovniku na Komlju na zverinski način uničili nacisti. Komemoracije so se poleg predstavnika Zveze slovenskih organizacij inž. Einspielerja, vodje slovenskega kulturnega referata pri deželni vladi višjega vladnega svetnika dr. Apovnika in obeh krajevnih občinskih odbornikov Vautlija in Trampuša udeležili številni bivši borci in rojaki iz bližnje in daljne okolice.

12. oktobra 1944 so nacistični krivoloki pri Apovniku na Komlju izvedli zahrbljen zločin. V tej akciji, ki so jo vodili domači nacisti, je bilo mučenih in umorjenih 12 kurirjev. To dejanje je gnusen spomin na nacistični oktober pred tridesetimi leti. Vsi navzoči so počastili spomin teh junakov z enominutnim molkom.

Predsednik Zveze koroških partizanov Karel Prušnik - Gašper je

v svojem govoru povedal, da je zveza tej pobiti partizanski kurirski četi, katere komandir je bil Ciril Šorli - Domen, domačin iz Lobnika nad Železno Kaplo, postavila spomenik. Zahrbljeno akcijo na partizansko kurirsko četo je izvedla nacistična policija, katero je vodil domači nacist. Ranjene partizane so žive pometali v gorečo Apovnikovo hišo in s tem dali verjetno duška desetooktobrski miselnosti tistih Korošcev, ki so se takrat s svojo bolestno stopnjevano „domovinsko zvestobo“ udinjali največjemu krivoloku človeštva — Adolfu Hitlerju. Tov. Prušnik je nato poudaril, da se miselnost nekaterih ljudi pri nas še vedno drži surove preteklosti izpred 30 let. Citiral je znanega nemškega filozofa Nietzscheja, ki je zapisal svojemu ljudstvu sledeče: „Kako se bomo ušili mi, najbolj ubijalski od vseh ubijalcev? Najsvetlejši in najmočnejši, kar je svet do sedaj imel, je izdahnilo pod našim nožem. Kdo bo spral kri z nas? S kakšno vodo se bomo očis-

tili?“ Ta citat velikega nemškega misleca je tov. Gašper namenil v premislek nepopoljšljivim šovinistom. Kdo bo spral kri z njih? S kakšno vodo se bodo očistili? Izpolnitev člena 7 je lepa priložnost, da se deloma umijejo in se tako očistijo krvi 13 obglavljenih koroških Slovencev, 12 pobitih otrok pri Peršmanu v Podpeci, zločinu v Bistrici v Rožu, ko je nacist v civilu ubil tri Slovence, zločina pri Hojniku v Lepeni, ko je bil od domačih nacistov, ki so takrat nosili uniformo nacističnih orožnikov, z lastno palico ubit starček z devetdesetimi leti, njegov sin in snaha pa ustreljena. Čeprav je Nietzsche svoje ljudstvo svaril že pred 100 leti in so Nemci v obdobju 70 let zgubili kar dve vojni, katere je sprožila ideja nemškega nacionalizma, se ta ideologija naših koroških nacionalistov brutalno drži.

Tov. Prušnik je tudi poudaril, da koroški partizani in koroški Slovenci niso nikoli gojili sovraštva do nemškega naroda ali nemško govorečih ljudi. „Tudi med vojno z orožjem v roki nismo gojili sovraštva do nemškega ljudstva, saj smo

Hanziju Gröblacherju v spomin

Vedno je človeku hudo, če spremlja k zadnjemu počitku znanca ali celo prijatelja. Tako je bilo tudi minulo nedeljo, ko smo v grob na škocijanskem pokopališču položili Hanzija Gröblacherja iz Škocijana. V 66. letu starosti, tik pred upokojitvijo, ga je neizprosna smrt iztrgala iz naše srede.

Še ni dolgo tega, ko je bil še sredi dela in smo ga videli vsak dan korakati proti svojemu službenemu mestu na Rožanski cesti, kjer je vodil blagovni delelek Zveze slovenskih zadrug v Celovcu. Njegovo delo sta odlikovala ljubezen do poklica in čest odgovornosti.

Hanzi Gröblacher se je rodil 19. februarja 1909 v Deščicah pri St. Ilju ob Dravi. Že kot mlad človek je občutil socialno krivico, kateri je bilo takrat izpostavljeno delovno ljudstvo. Najbolj je to seveda občutil na lastni koži. Že zgodaj se je vključil v tedanje delavsko gibanje. Ker doma na mali kajži ni bilo dovolj kruha, je zapustil rodni kraj in se zaposlil v tujini.

Med zadnjo vojno je bil Hanzi nasilno mobiliziran v nemško vojsko, vendar se je leta 1944 pridružil protifašističnemu osvobodilnemu gibanju. Kot partizan se je boril v severni Dalmaciji v Mednarodni brigadi, katero so poleg pripadnikov jugoslovanskih narodov sestavljali tudi Avstrijci, Italijani in Poljaki. Zaupane so mu bile tvegane dolžnosti brigadnega kurirja, kar je dokazovalo izredno vdanost idejam protifašističnega boja. Po končani vojni se je, čeprav 50-odstotni invalid, takoj vključil v boj za obnovitev naših narodnih organizacij in ustanov. Leta 1946, ko je začel izhajati naš list, je bil njegov prvi upravitelj. Več let je opravljal dolžnosti sekretarja Zveze koroških partizanov. Zaupana mu je bila naloga, da je registriral partizanske vojne invalide, in žrtve nacističnega nasilja — zapornike in izseljence ter zastopal njihove težnje. Bil pa ni samo aktiven zadržnik, temveč tudi navdušen prosvetaš, saj je bil med tistimi, ki so po vojni spet obnovili Slovensko

prosvetno društvo „Bisernica“ v Celovcu, kateremu je bil prvi povojni predsednik. Kot navdušen pevec je seveda sodeloval v društvenem pevskem zboru. Tudi v narodno-političnem življenju je postavil svojega moza, saj je bil več let podpredsednik naše osrednje organizacije. Sploh je bil Hanzi prizadeven povsod, kjer je šlo za ohranitev slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Tako je več let vodil združeno skladišče v Sinči vasi, bil poslovodja posojilnice v Dobrli vasi, blagajnik domačega Slovenskega prosvetnega društva „Vinko Poljanec“ ter — kot smo že omenili — vodja blagovnega oddelka pri ZSZ v Celovcu. Sedaj pa, ko bi mogel uživati sadove dolgoletnega truda, pa se ga je lotila neozdravljiva bolezen, kateri je podlegel v celovški bolnišnici.

Hanzi Gröblacher je bil po svojem značaju poosebljena skromnost. Kot tak nikoli ni rinil v ospredje in ni stremel za častmi in priznanji. Prav zaradi teh plemenitih lastnosti je bil izredno priljubljen po vsej naši deželi in tudi izven nje, kar najbolj prepričljivo dokazuje ogromna udeležba pogrebcev, ki so prihiteli iz vseh koncev in krajev, da se poslovijo od zaslužnega tovariša, ki je v svojem življenju poznal samo delo za svoje ljudstvo, katero je tako ljubil, da je zanj žrtvoval vse svoje zmogljivosti.

Ob odprtem grobu so se od pokojnika poslovili predsednik Zveze koroških partizanov Karel Prušnik - Gašper, Franci Picej v imenu zadruge v Sinči vasi, posojilnice v Dobrli vasi, domačega prosvetnega društva in krajevnega Gospodarske liste, v imenu Zveze slovenskih zadrug pa je spregovoril besedo zahvale svojemu sodelavcu podpredsedniku dr. Mirt Zwitter. Prav tako so se od sopevca s slovensko pesmijo poslovili podjanski pevci pod vodstvom Hanzija Kežarja.

Pokojnega Hanzija Gröblacherja bomo ohranili v častnem spominu, težko prizadeti družini pa izrekamo globoko sožalje!

Protislovenske napisne akcije

V oktobrskih dneh, ko se praznujejo obletnice plebiscita po Koroškem, je očitno najugodnejši čas hujskanja proti koroškim Slovincem. Da takšna hujskanja ne ostanejo brez posledic, seveda ni težko ugotoviti. Tako je pred nedavnim, kar je bilo po vsem tem za pričakovati, tudi prišlo do protislovenskih mazaških akcij in sicer v Šmihelu, na poslopju Kmečko gospodarske zadruge, v Holbičah pri Škofičah na poslopju Korija Pörscha p. d. Janšeja in na novem še nedograjenem poslopju celovške posojilnice v Paulitschgasse.

O vseh teh primerih koroški tisk ni skoro nič poročal, pač pa je tembolj in v mastnih črkah obsojal akcije nekih „ekstremistov“, ki so številna poslopja popisali s parolami člen 7 naša pravica ali pa nemškimi krajevnimi napisom pripisali še slovenski pomen.

V vseh teh akcijah pa je le bistvena razlika. Medtem ko eni opozarjajo na izpolnitev v avstrijski državni pogodbi zajamčenih pravic, pa drugi brutalno kršijo z zakonom zajamčene osnovne pravice slovenske manjšine na Koroškem.

močno ljubili svoj narod in kdor ljubi in spoštuje svoj narod, ne more sovražiti drugih narodov.“ Sovražili pa smo, je dejal Gašper, nemški nacionalizem, ki je sprožil vojno. 500 padlih borcev počiva na koroških tleh, tako da smo mnogo žrtvovali. Nekaj pa koroški Slovenci ne bomo nikoli žrtvovali — pravice in resnice. Za le-te se bomo borili z vsemi razpoložljivimi sredstvi. Tudi naša mladina se vedno bolj zaveda, da se bo treba odločneje boriti proti novo porajajočemu se nacizmu. Tovariš Prušnik je zaključil svoj govor z ugotovitvijo, da je v našem hotenju človečanstvo in socialna pravičnost močnejše orožje, kot pri naših nasprotnikih zahleva po preštevanju šibkejšega in demagoško varanje svojega lastnega naroda na množičnih shodih.

ČESTITAMO!

Kakor smo poročali že v predzadnji številki, je deželni glavar Wagner pred nedavnim izročil mag. dr. Ani Petkovi dekret o imenovanju za višjega študijskega svetnika.

Prav tako je bil imenovan za višjega študijskega svetnika mag. dr. Janez Polanc. To priznanje je dr. Polanc prejel za dolgoletno pedagoško delo na slovenski gimnaziji v Celovcu, kjer poučuje že od začetka obstoja te šolske ustanove.

Tudi dr. Polancu čestitamo k visokemu priznanju ter mu želimo mnogo uspeha pri nadaljnjem vzgojno-izobraževalnem delu na slovenski gimnaziji.

Turizem v avgustu uspešen

Iz statističnih podatkov je razvidno, da se je število nočitev v mesecu avgustu v primerjavi s lanskim letom zvišalo na Koroškem kar za 14 %. Skupno smo imeli letos v avgustu 5.556.000 prenočnin, od katerih je na inozemce odpadlo 4.707.000 na tuzemce pa 849.000 prenočitev. V obrtnih gostiščih je znašalo število nočnin 2.573.000 (+10,6 %), v privatnih 1.915.000 (+13,1 %), v kampinških 739.000 (+21,2 %) in v drugih prenočiščih 329.000 (+31,1 %) prenočnin. Če združimo število obrtnih in privatnih nočnin, dobimo skupno 4.488.000 prenočitev, kar odgovarja porastu 11,7 %. Od tega števila odpade na tuzemce 594.000 (+3,3 %), na inozemce pa 3.894.000 (+13,1 %) nočnin.

Značilno za mesec avgust je dejstvo, da je število nočnih gostov iz ZRN naraslo za 15,8 % na 3 milijone 629.000, medtem ko je število nočnih drugih evropskih turistov z izjemo Jugoslavije (+28,3 %) in Švice (+4,9 %) nazadovalo. Tudi pri Nizozemski, ki stoji glede obiska na drugem mestu (tako za Nemčijo), smo v avgustu beležili samo 120.000 nočnin, kar odgovarja nazadovanju za 7,9 %.

Polovična bilanca letošnje poletne sezone (maj, junij, julij) je pokazala sledečo sliko. V tem času smo na Koroškem beležili 12,7 milijona nočnin, kar je približno 1 milijon ali 8 % manj, kot v istem obdobju lanskega leta. Glavni vzrok, da je bil mesec avgust — meseca junij in julij sta bila v primerjavi s lanskim letom skrajno neugodna (občutno nazadovanje števila nočnin) — tako uspešen, pripisujemo v glavnem razporeditvi šolskih počitnic v ZRN. Splošno poslabšanje turizma doma in drugod pa je treba iskati v gospodarski krizi, ki tare ves svet.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tor

„Vsak večer moliva, pa pravite, da smo boljše viki! ... Pred kratkim so nam goščarji vse pobrali, zdaj nas pa še vi mučite.“

Iz gornjih prostorov, kjer niso našli ničesar, so se napotili v klet.

Primož, Ana in Travnikar so zaslišali premetavanje zabojev in sodov.

„Živih nas ne dobijo!“ je odločil Primož.

Vsi trije so soglašali, da vžgo plastik, ki ga je imel Marko spravljenega v bunkerju. Bilo ga je dvajset kilogramov, dovolj, da se bo z njimi vred razletela hiša ...

Primož je vtaknil detonator v eksploziv in napeljal vrstico.

„Saj bo samo trenutek ... Čutili ne bomo nič,“ je rekel Ani, ki je stiskala otroka k sebi in mislila: smrt je usmiljenje, smrt je rešitev, smrt je pozaba ...

Od zunaj so potem zaslišali nekaj pokov in tenek rafal strojnice.

„Kdove če zdaj niso pobili naših dveh,“ je zastokal Travnikar.

Obmolknili so in prisluhnili šumom, ki so prihajali iz kleti nad njimi. Bilo je, ko da odmetujejo krompir in tolčejo po pokrovu.

Bilo je prelepo, da bi moglo dolgo trajati, si je ponavljala Ana. Srečo je vedno sprejemala s strahom, da jo bo izgubila. Pripravljena je bila umreti. Pa naj umre še otrok, saj ga na tem svetu najbrž ne čaka kaj posebno lepega ...

Trenutki negotovosti so se zgostili. Primož je prižgal svečo. Obsijala jih je živo rumena svetloba. Samo pritisknil bo plamenček k vrvi ... in izginili bodo v krogli svetlobe. Razbiti v atome se bodo spojili z zemljo. Izginili bodo, kot jih je izginilo že na milijone v tej vojni. V grozljivi tesnobi so samo gledali drug drugega in čakali ...

Ropotanje na loputi se je ponovilo in bilo je močnejše. Zunaj je spet zabobnela strojnica. Napetosti so jih odrešili trije zamolkli udarci na zapah. To je bil dogovorjeni znak, da je nevarnost minila.

V izbi so izvedeli, da je bil domobranski narednik že odredil požig in izropanje domačije. Iz shrambe so vojaki že nosili stvari na voz in iz hleva odpeljali živino. Tedaj se je iz gozda, kjer je peljala pot na Jelovico, oglasila strojnica. V sobo je pritekel vojak in javil, da je stražar zadet in da jih sovražnik obkoljuje. „Stara, zapomni si, še bomo prišli! Kar povej svojemu rdečemu odborniku, da bo dobil štrik za vrat!“ je zagrozil narednik, preden je zbežal. Mati je vsa siva v obraz sedela ob peči z rožnim vencem v rokah in molila.

„Vidiš, ata, samo križ nas je rešil!“ je rekla. „Če ga ne bi bilo, bi naju bili s Tinko kar v hiši pobili. Pa si grozil, da ga boš vrgel v peč! Dobro, da ga je mama prinesla nazaj izpod strehe.“

Primož je odšel na dvorišče. Globoko je zajel sapo. S hriba se je spuščala kolona: partizani, ki so prišli o pravem času in prepodili domobrince.

Na dvorišče je stopil poročnik Leban z brzostrelko v rokah.

„Samo da si prišel o pravem času!“ je vzkliknil Travnikar in ga povabil v hišo. Primož je bil vesel nenadnega srečanja. Leban je bil sedaj komandant odreda, ki se je vojskoval pod triglavskimi gorami vse do obrobja Jelovice.

Leban je najprej ukazal, da borci polove razbeglo živino in jo spravijo v hlev. Potem je z vodom zasedel položaj na grebenu Travnikarjevega posestva.

Posedli so okoli mize in mati jim je postregla s toplim mlekom.

„Leban, zdaj me pa bodo,“ je zaskrbljeno dejal Travnikar. „Nemce sem zlahka sleparil. Kot star avstrijski soldat

sem jim kazal medalje in verjeli so mi. Kam naj se zatečemo? Kam z Ano, z otrokom? Primož naj jo pelje v bolnišnico na Jelovico. Naši dve pojmeta k sorodnikom v dolino, jaz pa s tabo v Bohinj. Dobil boš dobrega kuharja.“

„Travnikar, nikar se ne bojte. V treh dneh jih ne bo več tu: divizija prihaja.“

Vsem so se zasvetile oči. Travnikar pa je široko zinil: „Naj ti verjamem?“

„Verjemi in ne boj se! Dokler ne bo brigad, bo tu odred. Mi bomo držali ta rob Jelovice. Pri tebi bo štab.“

„Mama, potem pa žganja na mizo!“

„Ni ga! Beli so ga popili.“

„Potem pa moram poiskati tisto, ki je skrito, fantje!“

Ves iz sebe od veselja je odtaval v eno izmed mnogih skrivališč, kjer je imel zakopane „rezerve“, in se vrnil s steklenico. Vsem je nalil.

„Še ti, Andrejček, bi ga lahko malo srknili,“ se je obrnil k dojenčku, ki ga je Ana ujcala.

„Daj, Leban, povej nam, kako si zamenjal Fazana,“ je dejal Primož, da bi izvedela tudi Ana in Travnikar.

„To je bilo nekaj posebnega. Imela sva stare račune. Zavoljo njega sem bil pred dobrim letom razrešen. Tudi name je nameril pištolo zavoljo neke bolničarke, pa sem ga mahnil, da je padel po tleh.“

„Tudi tu je bil, ta prašč! Šestdeset krav je gnal na Primorsko. Tu je imel štab, vse borce pa zunaj na položaju. Kot bi bil njegov kaplar, mi je ukazal: štrudelj specite za štab, Travnikar, za borce pa pripravite lonce žgancev z mlekom! Marko je bil tisti dan pri nas, z Ano sta se bila skрила v kamro. Ko je bilo kuhano in pečeno, sem ukazal Tinki, naj nese štrudelj patrulji na položaj, štabnim, ki so zabavljali, zakaj jih kličejo na Primorsko, pa skledo žgancev z mlekom. Fazan je poskočil: „Štrudelj sem ukazal, Travnikar! Pa sem mu rekel, da mi nismo gostilna in da

SPD „Bilka“ v Bilčovsu imelo svoj redni občni zbor

Obračun bogate kulturne dejavnosti

V soboto 12. oktobra zvečer smo imeli bilčovski prosvetaši pri Miklavžu v Bilčovsu svoj redni občni zbor. Kljub slabemu vremenu, se je zbralo mnogo članov in prijateljev prosvete, da slišijo in izvejo, kaj vse se je v našem društvu od zadnjega občnega zbora naprej dogajalo.

Ob napovedanem času je zadonela pesem društvenega moškega zbora in s tem dala znak za pričetek občnega zbora. Predsednik društva Rupert Reichmann je otvoril zborovanje in pozdravil vse navzoče, prav posebno pa je v naši srečo pozdravil vodjo slovenskega kulturnega referata pri deželni vladi višjega vladnega svetnika dr. Pavla Apovnika in predsednika Slovenske prosvetne zveze Hanzija Weissa. Tudi našemu županu Hanziju Ogrisu, ki se je udeležil občnega zbora, je veljal predsednikov pozdrav. Nato je predsednik pojasnil, da je društvo sicer delavno, moglo pa bi biti še aktivnejše, če bi poleg odbornikov tudi člani bili prizadevnejši, saj je dolžnost vsakega društvenika, da po svojih močeh sodeluje in tako pomaga večati kulturne uspehe društva. Da je bilo društvo uspešno pa pričajo številni društveni nastopi doma in drugod v zadnji delovni dobi. Za vsoto to dejavnost je predsednik vsem odbornikom, pevkam in pevcem, kakor tudi igralkam in igralcem izrekel zahvalo. Prav posebej pa se je zahvalil pevovodji Valentinu Kapusu, ki je kljub bolehnosti vodil oba zbora — mešanega in moškega — da sta lahko nastopala pri številnih narodnih in cerkvenih prireditvah. Zelo pa smo tudi veseli, da se nam je posrečilo, da bomo našega pevovodjo vsaj delno razbremenili. Joško Boštjančič je namreč obljubil, da bo prevzel vodstvo moškega zbora. Za to odločitev Boštjančiču in zboru iskreno čestitamo. Mešani zbor bo še nadalje vodil Folti Kapus, za kar smo mu zelo hvaležni. Zahvala pa gre tudi Urški Kasslovi za njen trud, ki ga ima z vajami otroškega zbora, kar dokazuje njeno sposobnost pri vzgoji naše otroške šolske mladine.

Iz tajniškega poročila, ki ga je podal Tomi Lesjak, je bilo razvid-

no, da je bilo društveno delovanje zelo razgibano, saj so beležili mnogo pevskih in igalskih nastopov ne samo na domačem odru, temveč tudi na tujih odrih. Višek vsega pa je bila uprizoritev Miklove Zale na zgodovinskih tleh v Svatnah, katero je obiskala sedemstisočglava množica, kar je dokaz, da je Miklova Zala visok in spoštovan dokaz naše narodne zavesti. Pri tej igri so veliko sodelovali tudi naši igralci. Iz poročila našega blagajnika Jožefa Boštjančiča, je bilo razvidno, da se je tudi blagajniku posrečilo pripeljati blagajniško barko preko čeri in skalovja draginje v srečno prišanišče društvenih rezerv. Po poročilih je predsednik otvoril debato, v kateri so govorili o raznih pobudah in pa tudi kritična stališča o delovanju našega društva. Tudi domači župan Hanzij Ogris je čestital k doseženim uspehom in opozoril prosvetaše, da naj ostanejo tudi v bodoče tako

delavni in požrtvovalni kot doslej. Čas je resen je dejal župan, če se hočemo obdržati kot manjšina v Avstriji in ostali zvesti izročilom naših prednikov, potem bo treba podvojenega in neustrašenega dela. Po končani debati je bila soglasno izglasovana razrešnica dosedanjemu odboru. Vodstvo občnega zbora je na predlog iz vrst zborovalcev prevzel Janko Ogris starejši, ki ga je vodil, dokler ni bil izvoljen novi upravni odbor, kateri pa je ostal v isti sestavi kot dosedanji s predsednikom Rupertom Reichmannom na čelu. Na predlog ponovno izvoljenega predsednika je bilo še 6 članov društva izvoljenih v širši odbor, katerega naloga je obvladati množično se društvene naloge sedanjega časa. Kot posebnost občnega zbora je bila izvolitev zaupnikov v posameznih vaseh. Iz vrst zborovalcev je bila predlagana in nato tudi soglasno sprejeta resolucija s sledečo vsebino: Člani

zbrani na občnem zboru Slovenskega prosvetnega društva „Bilka“ v Bilčovsu, dne 12. 10. 1974 odločno protestiramo proti sklepu predsednikov v parlamentu in v koroškem deželnem zboru zastopanih strank, z dne 17. 9. 1974 o ugotavljanju manjšine oziroma o posebnem ljudskem številu na Koroškem. V polni meri pozdravljamo in podpiramo tozadevno resolucijo obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev — Zveze slovenskih organizacij na Koroškem in Narodnega sveta koroških Slovencev, sprejeto na zborovanju 6. 10. 1974 v Celovcu.

Resolucija je bila poslana na iste oblasti, kot resolucija sprejeta na zborovanju v Celovcu.

Po končanem občnem zboru sta imela dr. Pavle Apovnik in Hanzij Weiss skriptično predavanje o Lužičkih Srbih.

V zvezi z občnim zborom še dodajamo, da so tisti večer bivali pri nas v Bilčovsu tudi izletniki iz Nove Gorice. Nekateri, ki so iz radovednosti obiskali naš občni zbor, so zelo pohvalno ocenili naše prosvetno delovanje. Z njimi smo se še dalj časa pomudili v prijetni in veseli družbi.

Prvo srečanje z mariborskimi planinci

Na povabilo Planinskega društva Maribor — Matica smo se zastopniki Slovenskega planinskega društva v Celovcu v soboto 5. oktobra odpeljali v Maribor, kjer so nas priskrbeno sprejeli predstavniki tamošnjega društva. Po kosilu in ogledu muzeja NOB v Mariboru, smo se skupno z mariborskimi planinci odpeljali proti Pohorju, pogorju, ki se razteza med Mariborom na vzhodu in Dravogradom oz. Slovenjgradcem na zahodu. Pri Mariborski koči na višini 1080 m, last P. D. Maribor — Matica, smo pustili vozila in se peš podali do gorne postaje vzpenjače, katere okolica predstavlja znano turistično središče s številnimi hoteli in domovi, vzpenjačo, vlečnicami, smučarskimi progami, sprehajalnimi potmi in razglednikom. Če ne bi bilo megle, bi se s tega mesta nutil čudovit pogled na mesto Maribor in Panonsko nižino ter na sosednji Kozjak. Ko se je že nočilo smo se vrnili v prijazno Mariborsko kočjo. Po večerji nas je predsednik P. D. Maribor — Matica tov. Stojan Vladimir priskrbeno pozdravil in izrazil odkrito veselje, da je bil storjen prvi konkretni korak v smeri sodelovanja in utrditve tovariških vezi med obema planinskima društvoma tu in onstran meje. Svoj go-

vor je zaključil z željo, da bi se takšna in podobna srečanja še večkrat ponovila. Nato je voditelju naše skupine tov. Miklavčiču predal darilo v obliki dragocenih planinskih knjig in vsem našim udeležencem srečanja še posebno darilo. Vidno presenečen nad takšnim sprejemom in nad tolikšno gostoljubnostjo, se je tov. Miklavčič priskrbeno zahvalil za povabilo in darila ter ob tej priložnosti povabil mariborske tovariše na protiobisk na Koroško in sicer na slovensko planinsko postojanko „Kočo nad Arihovo pečjo“ na Blešči planini. Hkrati je v spomin na prvo srečanje z mariborskimi planinci predsedniku tov. Stojanu Vladimirju predal cepin z vgraviranim posvetilom. V okviru družabnega večera, ki je sledil, sta nato znana predavatelja, tajnik P. D. Maribor — Matica Franček Vogelnik in Ivo Šostarič v barvnih diapozitivih prikazala lepote vzhodne Slovenije ter tako dala srečanju še pestrejši pečat. Večer v Mariborski koči ob prijetni družabnosti mariborskih planincev s katerimi smo navezali tesne tovariške vezi, bo našim planincem ostal v trajnem spominu. Poleg obeh že omenjenih predavateljev, je tudi znani planinc in „oče“ slovenske transverzale prof. Ivo Šumljak obljui-

bil, da bo prišel na Koroško predavati, kar bo zelo koristilo naši planinski organizaciji, ki na tem področju še nima mnogo izkušenj.

V nedeljo naslednjega dne smo se po zasneženi cesti odpeljali proti Arehu. Zimska pokrajina je spominjala na čas okoli božiča in s tem poudarjala tisto domačnost, ki jo po navadi občutimo najbolj v tem času. V Ruški koči (1250 m) poleg cerkve svetega Areha, smo se ponovno okrepčali, tov. Šostarič pa je razlagal zanimivosti okoli Areha, ki imajo velik zgodovinski pomen. Cerkev svetega Areha je bila baje zgrajena na ostankih poganškega templja. Sploh je bil Šostarič osebnost, ki je znal vsakega pritegniti, da je z zanimanjem sledil njegovim izvajanjem, tako da je vsak posameznik mnogo pridobil na znanju. Na žalost je prišel čas, ko smo morali zaključiti zanimivo vandranje po čudovitem Pohorju. Med potjo v dolino proti Slovenski Bistrici smo si pri Urhu še ogledali največjo jelko Evrope, v Šmartnem romansko cerkev, katere podružnica je cerkev na Arehu, v Slovenski Bistrici pa grad s parkom. Če ne bi bilo toliko snega, ki je onemogočil vožnjo po planinskih cestah, bi obiskali še pragozd, bojišče Pohorskega bataljo-

„Koroška informacija“

(NADALJEVANJE S 3. STRANI)

ta oblika šole odgovarjala „pretežni večini koroških Slovencev“. Tukaj bi moral uporabljati metode moderne sociologije ali politologije! Zelo dvo-umno je njegovo pisanje o zakonu o dvojezičnih topografskih napisih in oznakah: enkrat zagovarja Statistični centralni urad (str. XIV), potem pa na isti strani zanika obstoj slovenske manjšine na Štajerskem, čeprav je njen obstoj zabeležil omenjeni urad in so tozadevne številke objavljene v glasilu tega urada.

Uvod k brošuri, ki je izšla kot posebna oktobrska številka glasila „Die Kärntner Landsmannschaft“, je napisal predsednik istoimenske organizacije dvorni svetnik Franz Koschier. Temu gospodu so obležali v želodcu Koroški kulturni dnevi; o njegovem „delovanju“ za časa nacistične zasedbe Gorenjske (po njegovi tedanji terminologiji je bila to Južna Koroška) pa so odkrili precej gradiva, ki ga zdaj proučujejo, tako da bomo že v doglednem času zvedeli nekoliko več o „zaslugah“, ki si jih je pridobil v okviru akcije za „Eindeutschung“ velikega dela Slovenije.

V uvodu je izraženo upanje, da bo brošura vzbudila „razumevanje za koroško vprašanje, ki je navsezadnje tudi avstrijsko vprašanje“. Sicer pa je iz brošure, ki je v bistvu zlobno prikritojen konglomerat samovoljno iz celote iztrganih in nestvarno komentiranih citatov, kar precej jasno videti, kje mislijo nemški nacionalisti v prihodnjih letih zastaviti svoje sile, da bi slovenski narodni skupnosti na Koroškem odvzeli še tistih nekaj drobtinčinskih pravic, kar jih imajo sedaj. Tako beremo o „ubogih“ nemških otrocih, ki morajo ponekod poslušati tudi pouk slovenščine; o „trmastih“ slovenskih duhovnikih, ki ne spoštujejo zakonov; in predvsem o „veliki“ materialni podpori iz Ljubljane, ko pa imajo Slovenci — kakšna predrznost! — svoje organizacije, dijaške domove, denarne zavode in kaj drugega še več.

Vsekaror zelo podobna govorica, kot jo je bilo slišati na nedeljskem zborovanju Heimatdiensta.

na, ki je bil v minuli vojni popolnoma uničen, Črno jezero in morda še Roglo. Vse to so mariborski planinci imeli v programu, da bi nam pokazali. Na žalost je zgodnji sneg vse to preprečil. Kljub temu je bilo srečanje z mariborskimi planinci lepa manifestacija tovariškega sodelovanja, o katerem smo prepričani, da se bo še bolj poglobilo in tako koristilo skupnim interesom.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

damo, kar imamo. „Kaj pa meso, kruh in žganje, ali imaš kaj?“ „Nimam,“ sem rekel. Vsak dan dajemo, pa je zmanjkalo. Tedaj pa je Marko odprl vrata in rekel: „Malo tiše Fazan in malo bolj skromno! Travnikar je tu ljudska oblast, ti pa diktiraš, a? Kdo te je učil komunizma?“ „Drži gobec,“ se je Fazan zadržal nad Markom. „Zanimaj se za svoje stvari.“ In Marko je odgovoril: „Saj se Fazan! Zdaj sem pri Ozni. Ali veš, zakaj te kličejo na korpus? Zdaj boš videl hudice!“

„Res ga je videl,“ mu je segel v besedo Leban. „Komandant Borštnar mi je povedal, da bom prevzel odred. Fazana sem našel v neki hiši za pečjo Vstal je in me premeril od nog do glave. Potem je zataknil palce za pas, kjer mu je na vsaki strani visela pištola; odkar je bil komandant odreda, pa je imel poleg pištol še dva trakova: belo rdečega za piščalko in modrega za kompas. Rekel mi je, da, če bom ostal pri njem, bom morda načelnik štaba, ker ga nima. Potrebuj pismenega človeka, je dodal. In da ne ve, če bom zmogel. Skomignil sem z rameni. On pa me je kletil naprej: če bom hotel z njim voziti, se bom moral poboljšati. „Tu ni več brigada,“ se je širokoustil, „tu imam jaz vso besedo! Zato je bolje, da to veš prej kot kasneje.“

Naslednjega dne nas je štab korpusa postrojil. Prišla sta komandant in komisar in razglasila pred vsem odredom, da je Fazan razrešen s štabom vred in da sem jaz postavljen za komandanta. Da ste videli Fazana! Kar barve je spreminjal. Komaj je prišel do sape.“

Travnikar se je zakrohotal.

„Pa so ga tudi obdelovali tam, kajne?“

„Pa ne malo,“ je dejal Leban in v duški spil kozarec žganice. „V bohinskem kotu je bil spremenil vojno v miting. Zabil se je visoko v hribe in pošiljal druge v žerjavico po kostanj. Preveč je plesal in vpil ‚vésele, vésele‘ in si

ožemal srajco. Do akcij mu ni bilo dosti. Že nekaj dni potem, ko sem prišel s fanti v Bohinj, smo naklestili Nemce, čeprav nas je bilo polovico manj. Precej smo jih potolkli ob Fužini in jezeru, tako da si zdaj ne upajo več v gornjo dolino.“ Leban se je obrnil k Primožu in ga potepal po ramenu: „Ej, Primož, da bi jaz imel jurišni bataljon v Bohinju! To bi ropotalo!“

„Kam pa je šel Fazan?“ se je zanimala Ana.

„Na Dolenjsko, v oficirsko šolo. Preden jo bo končal, bo že konec vojne.“

„He, čudno pojmuje ta tič komunizem,“ je dejal Travnikar in jim znova natočil.

13

Kmalu potem, ko je Leban odšel s svojimi na položaje, so zagledali na nasprotnem pobočju kolone.

„Primož, pogledj!“ je viknil Travnikar. „Primožduš, da ni lagal Leban! Pogledj vojsko! Brigada!“

Vsi so šli k oknu. Na repu kolon so zagledali konjske vprege s topovi. Borci so jih na ozkih poteh podpirali, da niso zdrknili s pobočja. Primož je prepoznal 75-milimetrski gorski top pa brzostrelni in protitankovski top. Sledila jim je kolona mul z municijo in minometalci. Pomikali so se počasi in preudarno, kot bi hodili po brvi.

„Primož! Divizija! Pečeni so! Ni boga, da bi jih rešil, belogardiste! Ana, nič več se nam ne bo treba skrivati pod zemljo. Živio svoboda!“ je kričal stari in Primož je moral vpiti z njim.

Nestrpno so pričakovali noči. Že med večerjo je začelo nekje globoko pod njimi pokati. Sedeli so okoli mize in večerjali žgance z mlekom. Vsi so zajemali iz ene sklede.

Z nočjo je bilo pokanje vse močnejše. Rafale mitralje-

zov so zagluševale eksplozije. Odmevi so se prelivali s hriba na hrib.

„Škoda, da nisva šla z njimi, Primož,“ se je jezil Travnikar.

„Oče Travnikar, jaz nikamor tja, kamor ni treba,“ je odvrnil.

„Tako je prav in tudi pametno,“ je dejala mama. „Naš oče pa bolj ko je star, bolj je neumen. Politika ga je čisto zmešala. Odkar je odbornik in partijski sekretar, misli, da se ne da brez njega nič opraviti. Politika je za gospode in brezposelne, za kmeta pa sta njiva in cerkev!“

„Tiho, ženska! Poslal te bom na politični tečaj!“

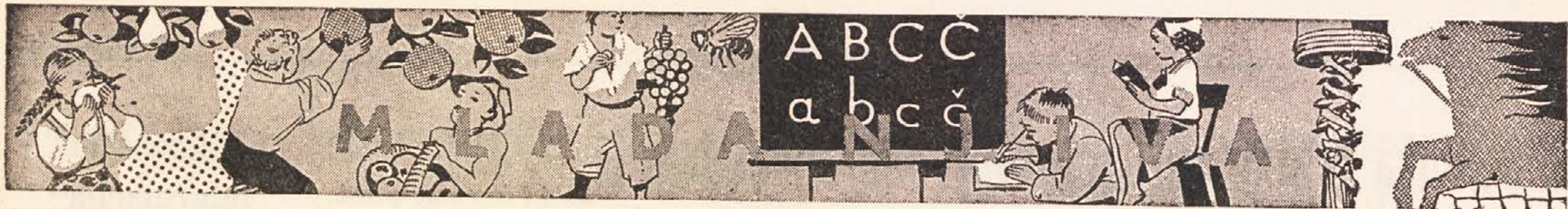
Nočnik je prinašal čedalje močnejše odmeve spopada. Ženske so šle spat, kmet in Primož pa sta se napotila na rob, od koder je bila napadena postojanka vrh hriba videti kakor plamenček sveče, ki ga hoče veter upihniiti. Cepetala sta od mraza in čakala, kdaj bo izbruhnil požar. Poslušala sta grmenje topov — zdelo se je, da se sovražnik krepko upira. Morala sta nazaj v hišo — pit na srečo tistih, ki so napadali.

Proti jutru sta spet odšla na rob. Razveselil ju je požar. Postojanke so že gorele. Potem je zasijala orjaška eksplozija — njen sij je segel vse do strmin Jelovice — in dolino je napolnil oglušujoč odmev.

„Minirajo! Oj, ubogi Marko, kod vlačijo svoje drobne kostil!“ je tarnal Travnikar in vlekel pipo.

„Spet bo prinesel tobaka,“ je dejal Primož.

Mraz ju je še enkrat pognal v hišo za peč. Zadremala sta. Z dnem ju je zbudil grom topov. Hrumelo je po vsej dolini. Spet sta odšla na rob. S hrička sredi belih planjav, kjer je bila postojanka, je rasel v nebo stebel črnega dima. Bil je čedalje večji in mogočnejši. Razraščal se je kot radost v Travnikarjevem srcu. Kmalu potem je pokanje utihnilo. „Hitro so jih dotolkli,“ je ugotovil Primož.

FRANCE BEVK

Dobra soseda

Živela sta soseda — prvi je bil Drmuc, a drugi Klapuh. Morda ste uganili, da je bil Drmuc maček. In Klapuh? Bil je pes, da vam povem, ako niste pravo zadeli.

Drmuc je bil dobrovoljček, veseljak, bil ga je sam „hi-hi“ in „ha-ha“. Valjal se je na soncu, grebel po vrtu ali lovil miške. Kadar se mu pa ni ljubilo ne to ne ono, je legel in dremuckal. Pri tem je predel svoj „drn-drn, drn-drn“.

Klapuh pa je bil godrnjav, renčav. Za vsak nič je kazal zobe, za vsakim je vpil: „hav-hav“ in „hov-hov“.

Pa sta si bila z Drmucem vendar dobra soseda. Včasih sta se obiskala in skupaj ogledala kako kost. Kdaj pa kdaj sta se tudi sprla. A sta se koj spet sprijaznila. Tako kot je med dobrimi sosedi stara navada.

Nekoč sta na dolgo kuhala jezo. Klapuh ni hotel k Drmucu, a Drmuc ne h Klapuhu. Oba sta čakala, kdo bo prvi. Drmucu je bilo strašno dolgčas in ker je bil velik burkež, si je nekaj izmislil.

Poklical je sinčka Mijavčka in mu rekel: „Pojdi, teci k sosedu, h Klapuhu. Saj ga poznaš. Reci mu, naj mi posodi brus, da si nabrusim kremplje.“

Sinček Mijavček je tekel in sosedu povedal, kaj mu je naročil oče.

Klapuh se je čudil. Drmuc si je vedno brusil kremplje ob drevju. Zakaj potrebuje zdaj njegov brus? Pa je bilo tudi Klapuhu že dolgčas po Drmucu in se mu je bal še huje zameriti. Dal je Mijavčku brus, da ga ponese očetu.

Drmuc si je nabrusil kremplje, brus pa je nato skril. Legel je na sonce in predel: drn-drn ...

Preteklo je dan, dva — ves teden. Klapuh je zaman čakal, da mu Drmuc vrne brus. Stopil je tedaj k sosedu in mu rekel:

„Sosedi Drmuc — vrni mi brus!“

Drmuc se je debelo začudil.

„Kakšen brus?“ je vprašal.

„Tisti, ki sem ti ga posodil.“

„Jaz za nič ne vem.“

„Sinčka Mijavčka si poslal ponj in jaz sem mu ga dal.“

„Nisem videl tvojega brusa,“ je dejal Drmuc.

„Kako, da ne?“ se je začudil Klapuh. „Izposodil si si ga, da si nabrusiš kremplje. Zdaj ga pa jaz potrebujem. Nabrusil bi si zobe.“

„Tebi se sanja, sosedi,“ je menil maček. „Nimam tvojega brusa.“

„Če ga ne vrneš,“ je zagrozil pes, „le pojdem tožiti.“

„Pojdi!“ je dejal Drmuc. „Brusa mi pa nisi posodil.“

In tako je šel Klapuh tožiti Drmuca, svoje ga soseda. Za sodnika živalim je bil takrat rogati kozel. Tako in tako, je povedal Klapuh, sosedu Drmucu sem posodil brus, da si nabrusi kremplje, ta pa mi ga ne vrne.

Kozel Mekač je poslušal, se popraskal po glavi in pokimal z rogami. Obljubil je, da bo Drmuca že ugnal v kozji rog. Ta kozel je bil namreč zelo učen, zato so ga bili tudi izbrali za sodnika.

Prišel je dan, ko bi soseda morala oditi na sodnijo. Botra sraka jima je prinesla vabilo. Klapuh si je obul nove škornje in si je nov klobuček posadil na glavo. Drmuc pa nič, postopal je okrog, kakor da se mu nikamor ne mudi.

„Pojdiva!“ — mu je rekel Klapuh. „Pred sodnika morava zaradi pravde. Kozel Mekač naju kliče.“

„Ne pojdem,“ — je rekel Drmuc. „Ne morem.“

„Zakaj ne?“

„Saj vidiš, da sem bos. Na cesti so luže in bi si zmočil tačke.“

„Posodim ti stare škornje,“ se je ponudil Klapuh.

Drmuc je bil s tem zadovoljen. Obul si je stare Klapuhove škornje. Nato sta soseda odšla h kozlu, ki je bil sodnik.

Tam je Klapuh zopet ponovil svojo tožbo. Da je posodil Drmucu brus, po Mijavčku mu ga je poslal, on pa ga taji in mu ga noče vrniti ... Kozel Mekač je poslušal in kimal. Maček pa se je nasmihal pod brki.

„Ali si slišal?“ ga je vprašal sodnik. „Kaj praviš?“

„Meni ni posodil brusa,“ je rekel Drmuc. „Nič ne vem o tem.“

„Tvoj sosedi, ki je časti vreden pes, pa trdi, da ti ga je posodil,“ je dejal kozel Mekač. Klapuh je od jeze pokazal zobe.

„Kako bi trdil, ako ni res?“

„O, ti mojega soseda ne poznaš, je dejal Drmuc. „Če si kaj zbije v glavo, mu več ne izbiješ, četudi si kozel. Pogledaj te škornje, ki jih imam na nogah! Če si Klapuh tako utepe v glavo, pa bo trdil, da so njegovi ...“

„Saj tudi so res moji,“ je zavpil pes. „Hov-hov, saj tudi so moji!“

„Vidiš,“ je rekel maček kozlu. „Ali slišiš?“

Kozel Mekač, ki je bil sodnik, pa se je razjezil. Moder je bil in si je mislil, da sta se soseda tako zmenila in se norčujeta iz njega. Hudo je pogledal in od srda se mu je potresla brada.

„Poberita se!“ je zameketal. „Takoj, sicer vaju bom z rogmi.“

Ali naj vam pripovedujem, kako sta soseda tekla? Bila sta že daleč, ko sta se ustavila. Klapuh je bil slabe volje, ker pri sodniku ni nič opravil. Povešal je rep in ušesa. Drmuc pa je plesal in nosil rep pokonci kot sabljo.

Hadila sta in nobene nista rekla. Klapuh je vedno bolj pogosto pogledoval svojega soseda. Rad ga je imel, prav zato, ker je bil navihaneč in veseljak. Prijetno in zabavno je bilo v njegovi družbi. Hudo dolgčas mu je bilo tiste tedne, ko se nista obiskovala. In zdaj je vse kazalo, da bo še dalje tako. Ako se ne sprijaznita, se ne bosta mogla zopet spreti. Hu, kako dolgočasno!

Dospela sta, tedaj je rekel Klapuh:

„Stopiva k meni! Hranim maslno kost.“

„Nočem,“ je dejal maček. „Potem me pa pojdeš tožiti, da sem ti ogledal kost.“

„Nikoli več!“ je vzkliknil Klapuh. „Tudi brus in škornje si lahko obdržiš.“

„Mar mi je tvojega brusa in tvojih škornjev,“ je dejal Drmuc. „Jutri ti jih vrnem.“

Klapuh se je zopet ujezil.

„Zakaj pa si bril norce iz mene?“ je vprašal.

„Za zabavo,“ je rekel Drmuc in se zasmejal.

Zasmejal se je tudi Klapuh. Šla sta in gledala kost vsak na svojem koncu.

Bila sta si zopet dobra soseda. Včasih sta se sprla, a sta se zopet sprijaznila. Kozel Mekač, ki je bil za sodnika, pa ju ni več videl.

Hvaležni medved

Ob robu gozda je stala hišica. Pred njo je sedela mati in šivala. Poleg nje v zibelki je ležalo dete. Mati je z nogo poganjala zibelko in polglasno pela:

„Aja tutaja, sinek zaspi, sonček na nebu zate žari.“

Aja tutaja, sinek zaspi, zvezdica zlata zate bedi.“

Kar pritaca iz gozda velik, rjav medved. Pride do matere in dvigne prednjo šapo, v ka-

tero se mu je zadril velik črn trn. Mati vzame šivanko in mu ga izdere.

Nerodno se medved zasuje in previdno prevrne zibelko, da se dete zvali po mehki travi. Nič hudega se ni zgodilo otroku, kosmatinec pa pograbi zibelko in jo mahne nazaj proti gozdu.

Začudila se je mati. Pobrala je dete, ga pritisnila k sebi in popestovala, da je zaspalo.

Sonce je tonilo za gore. Glej, spet se prikaže iz gozda medved. Po zadnjih nogah hodi, v sprednjih pa drži zibelko polno sladkih hrušček drobnic. Postavi jih pred mater na tla in zgine nazaj v gozd.

„Poglej no,“ se razveseli mati, „kakšen hvaležen medved. Zvrhano zibelko sladkih hrušček mi je prinesel za en sam izdrt trn.“

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

Nad vso prostrano dolino je ležala tišina, v katero se je vtil dim kot roke utopljenca. Iz za gora se je vzpenjalo na nebo mrzlo sonce. Brezbrizna svetloba je polnila svod in rastla. Potem je zagorela na kopastem vrhu gore.

Sredi dopoldneva je Orlov pripeljal ranjence. Pri Travnikarju so se ustavili, da bi se odpočili. Tudi upehani in oznojeni konji so se morali oddahniti pred novo strmino. Tako sta se srečala pri večnih vratih Primož in Orlov.

„Kaj pa ti tu?“ se je obregnil Orlov ob Primoža in ga premeril od nog do temena.

Primož se mu je umaknil, da je lahko stopil v hišo, kjer je zagledal Ano z otrokom v naročju. Z dekleta mu je pogled zdrsnil na otroka. Poteze na obrazu so se mu zmehčale. Prijazno je dejal:

„O, kako je lep! Prav kakor mama!“

Postalo mu je žal, da je izgubil to dekle. Njegova bi bila, če bi bil vztrajnejši in če bi si bil upal tvegati ...

Zadrego je skušal odpraviti s šalo. Obrnil se je k Travnikarju, rekoč:

„Vidiš, eni delajo otroke, drugi pa spravljajo bele svetle!“

Še ves je bil črn v obraz, obleko je imel strgano od žičnih ovir in suknjič krvav.

Travnikar se je zasmejal:

„Orlov, saj si jih tudi ti delal, kot pravi Marko, samo naredil nisi nič.“

Orlov se je namrdnil:

„Marko, ta drekač, ki opravlja vse po vrstih ... Za mano prihaja. Zmeraj pošilja druge naprej, da mu minirajo. To noč pa jo je kljub temu staknil. Kos opeke mu je priletel v luknjo, kjer je bil skrit — naravnost na glavo!“

Medtem ko sta mama in Tinka nesli ranjencem na vozovih mošta, se je tudi Orlov s Travnikarjem in Primožem

napotil h koloni. Orlov je vzneseno pripovedoval, da od postojanke ni ostal kamen na kamnu.

Na prvem vozu je ležal brigadni komisar Viktor, bled in upadel v lica. Rafal ga je zadel v prsi. Grozno ga je žejalo. Skupil jo je, ko sta z Janom s štabno četo vdrli v vas in so se srečali z belimi, ki so bili vdrli iz postojanke.

Med ranjenimi je bil tudi prileten možakar.

„Kako pa si jo ti staknil?“ je povprašal Travnikar, ker ga je poznal.

Povedal je, da so mu kot domačinu ukazali, naj nese petrolejsko laterno pod sovražnikove bunkerje ter tako označi cilj minometom in topovom. Ni šel rad, pa je moral. Sam ni vedel, od kod je priletelo ... Boječ se, da bo ob glavo, če ne izpolni naloge, se je — zavil v belo rjuho in ves premočen — le priplazil k bunkerjem in prižgal luč.

Ko je bežal nazaj, ga je zapeklo ...

Drugi so bili ranjeni med naskokom na ruševine župnišča, kjer so se beli najsrdejeje upirali.

Preden so se z ranjenci odpeljali, je Orlov stopil v hišo.

„Ana, pa brez zamere. In tudi ti, Primož. Vso srečo želim obema, pravzaprav vsem trem. Če hočeta, pokopljimo, kar je bilo, in ostanimo prijatelji,“ je obžalujoče dejal. „Saj veš, kako je, tudi meni je bila všeč, Primož,“ je dejal, ko mu je stisnil roko in še dodal: „Mi moški mislimo, da izbiramo ženske, pa le one izbirajo ...“

Široko se je zarežal, vrgel na rame brzostrelko, stisnil roko še Ani in pohitel za kolono.

Marko je prijezdil šele okoli poldneva. Sumljivo se je majal na kljuse, ker je bil v rožicah. Imel je obvezano glavo, poln nahrbtnik in tri čutarice za pasom.

„O, Primož, ali si pričakal botra, ho, ho!“ je zavpil, ko ga je zagledal. Prilekli so Travnikar, Tinka in Ana. Spodaj pri postojanki se ga je bil nalezal.

Zlezel je s konja in zavpil Tinki:

„Deklič, hitro povej mami, naj pride z blagoslovljeno vodo! Naj me poškrapi, preden stopim čez prag.“

Tudi mamo je vreščanje prignalo na prag.

„Hej, mama! Antikrist je prišel, to noč sem zbrisal še eno cerkev z zemlje,“ se je krohotal, ves kocinast v obraz. Izpod obveze mu je na udrta lica mezela kri.

Materi je zagomazalo po hrbtu. „Bogokletstvo!“ je zašepetala.

Zginila je v hišo in se vrnila s steklenico.

„Bog naj ti odpusti grehe.“ Škropila ga je z blagoslovljeno vodo, dokler ni Travnikar zavpil:

„Jera, nehaj s to traparijo! Če ne, bom zdaj, ko ni več belih, res vrgel boga na velikonočno grmado!“

„Zdaj pa še ti! ... Božjo šibo kličete!“ Poškropila je še njega in odhitela v kuhinjo.

Marko, Primož in Ana so s Travnikarjem odšli v hišo. Miner je postavil na mizo vse tri čutarice.

„Pijte na našo zmago. Morda je vaša žganica, saj so jo ukradli pri kmetih. Ej, to smo jih pobijali, podganarje!“ S kalnimi očmi se je zazrl v Primoža.

„Poglej,“ je odpel zaponko in potegnil iz lesenega toka parabolo. „Čev se svetli kot sonce! To je vrata luknje v lobanje!“

„Marko, da se ne boš preveč hvalil! Tu je bil Orlov z ranjenci. Povedal je, da so vam belčki zvečine ušli!“

„Ta bahač je bil tu?! ... Zdaj je spet zlezel s psa na konja! Nam niso ušli, o ne! Mi smo svoje pokopali. Njemu pa so res ušli, ker ni pravilno postavil zasede! Sto trideset mož smo imeli v risu. Vsi bi bili crknili, če jim on ne bi bil odprl luknje. Pa pustimo to,“ je zamahnil z roko in se sesedel na klop. „Travnikar, raje pogledajmo pleni!“

(Dalje v prihodnji številki)

DA NIKDAR NE BI POZABILI!

Leta 1913 so Avstrijci zgradili v San Sabbi, pri Sv. Savi v Trstu rižarno, leta 1943 pa so Nemci spremenili stavbo v uničevalno taborišče, ki je bilo edino te vrste v Italiji. V tem taborišču, ki so ga ljudje imenovali „Mali Auschwitz Trsta“, je bilo umorjenih nad 3000 Judov.

Mnoge skrivnosti iz Oswiecima (Auschwitz), Buchenwalda, Dachaua, Flossenburga, Mauthausna, Ravensbrücka, so odkrili redki preživeli interniranci, pa tudi ječarji sami. Dnevnik nekaterih deportirancev iz Italije so tudi opisali, kaj se je godilo v „prehodnih taboriščih“ v Fossoli in Bolzanu. Toda nad tem, kar se je godilo v uničevalnem taborišču rižarne San Sabba v Trstu, visi neprodušna koprena, kajti le redki so preživeli in prav tako pišli so zapisi.

Skušali smo rekonstruirati dogodke, ki so se vrstili v Trstu tistih dvajset mesecev, ko so Trst obvladovali nacisti, torej najbolj tragično dobo novejših zgodovine Trsta.

Osmega septembra 1943, ob razglasu premirja, ki je pomenilo konec vojne med Italijo in anglo-ameriški zavezniki, so obtožene nemške enote, razmeščene ob italijanski in jugoslovanski obali, napadle in razorožile italijanske oddelke, ki so dajali odpor. Nekatere so postrelili, druge pa odpeljali v taborišča v Nemčijo in na Poljsko.

Štiri dni po premirju, 12. septembra, je tržaški dnevnik „Il Piccolo“ objavil na prvi strani grozljiv razglas maršala Kesselinga, 14. IX. pa je general Raapke ponovil Tržačanom iste grožnje z drugimi besedami.

Mesec pozneje, 15. oktobra 1943, so Tržančani zvedeli iz razglašega gauleiterja Koroške, Friedricha Rainerja, datiranega iz Celovca 1. oktobra 1943, da je od prejšnjega 29. septembra 1943 Trst postal glavno mesto pokrajine, ki so jo nacisti imenovali „Adriatisches Küstenland“, Jadranska obala, ki je vključevala pokrajine Trsta, Gorice, Pulja, Vidma, Reke in Ljubljane in da je politična in civilna oblast zaupana gauleiterju Rainerju, ki je obdržal oblast tudi nad Koroško. To je pomenilo priključitev teh pokrajin Tretjemu rajhu.

Nadaljnji dokaz priključitve nemškemu rajhu so bili postopni poskusi vojaškega značaja: mladi fantje z ozemlja Adriatisches Küstenland so bili vpoklicani pod orožje in povečini vključeni v nemško vojsko. Višje poveljstvo nad SS-enotami in policijo je Himmler poveril generalu Odilu Lotarju Globocniku, svojemu osebnemu prijatelju, ki ga je po domače klical „Globus“, in ki je bil soudeležen pri priključitvi Avstrije nemškemu rajhu.

Ko so Nemci zasedli Poljsko, so Globocnika poslali v Lublin kot šefa „Akcije Reinhard“ (ime vodje SS Heydricha, ki so ga ubili češkoslovaški patrioti). Ta akcija je imela namen uničiti vse Jude Vzhoda, naloga, ki jo je uresničeval Globocnik v uničevalnih središčih Belzen, Sobibor, Treblinka, Majdanek in Helmo. Globocnik je pripeljal s seboj v Trst svoj štab, s katerim je izvršil pomor nad dva milijona Judov. V tem štabu se je najbolj odlikoval „der wilde Christian“ Wirth, ki si je ustvaril kariero z nešteti umori. Bil je do deljen oddelku, katerega dejanja so morala ostati tajna: delil je „usmiljene smrti življenja nevrednim bitjem“, kakor so imenovali nacisti duševno zaostale in druge invalide.

Pri tem delu je Wirth pokazal izredne darove. Ustanovil je evtanazijske zavode v Brandenburgu in Hartheimu, ki so delovali do avgusta 1941, ko so morali prenehati zaradi odpora prebivalstva, zlasti klera. Potem so Wirtha poslali v Lublin kot pomočnika Globocniku, kateremu je pomagal pri pomoru Judov. Tu je spravljal v pogon tako imenovani „Sonderkommando“, katerega metoda je bila v tem, da je uporabljal jetnike same kot sodelavce pri uničevanju nesrečnih žrtev. Izbral je med močnejšimi Judi kakih sto bolj zdravih, jim obljubil, da ostanejo živi, jim dajal boljšo hrano in celo alkohol s pogojem, da sodelujejo pri zaplinjevanju in sežiganju svojih rojakov. Toda čez nekaj tednov si je izbral nove pomagače, dotedanje pa je doletela ista usoda kot vse ostale.

Z Wirthom je prišel v Trst tudi njegov sodelavec Franz Paul Stangl, njegova desna roka iz časov evtanazije in Poljske.

Odilo Globocnik, rojen na Koroškem, je dobro poznal Trst, kjer je kot otrok preživel več let. Ko pa je Trst postal leta 1918 italijanski, se je družina preselila v Avstrijo.

Ko je prišel v Trst, se je takoj lotil dela po preizkušanih metodah: poiskal si je sodelavcev med Italijani. Podalji so se: Gaetano Colloti, komisar politične policije Trsta, odvetnik Ettore Martinelli, ravnatelj centra za študij judovskih problemov, Avstrijka Erminia Schellander in celo Jud Mauro Grini, ki se je udeleževal kot ogleduh med svojimi narodnjaki pod lažnim imenom doktor Manzoni.

Tako je komaj 50 dni po nemški okupaciji dobil tudi Trst svoje uničevalno taborišče, ki je zavzelo stavbo rižarne San Sabba. Rižarna je obsegala nekaj večnadstropnih stavb, ki so

pravokotno mejile na cesto Rio Primario in Ratto della Pileria ter jih je bilo možno izolirati in kontrolirati. V notranjosti dvorišča so postavili krematorij, iznad katerega se je dvigal visok dimnik. Začel je delovati že 9. oktobra, na judovski praznik, ko so pripeljali prve judovske obsojence. Prvi skupini je sledila druga in tretja, lovili so jih vzdolž vse obale. Sinagoge so zaprli in Judje so se umaknili v ilegalo. 19. januarja 1944 so aretirali sekretarja judovske skupnosti doktorja Karla Morpurga in 70 njegovih rojakov, ki so se skrivali v domu za ostarele Pia Casa Gentilomo ter v judovski bolnici. Vse te so zaprli v silos rižarne, a čez sedem dni so jih odpeljali v Auschwitz.

Pred nemško zasedbo je živel v Trstu kakih pet tisoč Judov, kakih 3000 jih je pobegnilo, približno 1000 jih je zgubilo življenje

gibanja v roke gestapa, ki jih je neizprosno pošiljal v smrt. Vendar pa njihov boj vse do konca ni pojenjal, marveč je nasprotno postal vse silnejši in ostrejši, in to v mestu samem kakor tudi na podeželju, v hribih in vse vzdolž obale.

Koliko ljudi je bilo uničenih v rižarni, se ne ve točno. Kljub temu da so skrivali, kaj se godi v taborišču, so se našli nekateri sledovi, med njimi vreče polne pepela sežganih človeških kosti. Po stenah malih celic so se razbrali poslednji zapisi žrtev, ki so sporočili svojo tragično usodo in včasih tudi ime, večinoma vrezano v zid z nohti. Eden izmed jetnikov rižarne, deportiran v Auschwitz, je preživel in je podal svoja pričevanja v knjigi, kjer je zapisal: „Aretiran sem bil v Trstu 13. julija 1944. Odpeljali so me v rižarno San Sabba, ogromno stavbo z velikimi prostori, s prizidkom kre-

ševalec poklical stražo, ki naj me odpelje v bunker. Tam sem se stegnil na deske, nad katerimi je sijala močna električna žarnica. Stražar mi je rekel, da sem imel srečo, kajti vsi, ki jih pošljejo v bunker, jih najprej pretepejo s palicami, a meni je bilo to prihranjeno. Posijal mi je pa še drug žarek sreče: na ležišču sem našel zavoj cigaret ter škatlo vžgalic, ki so mi pomagale preživeti to strašno noč.

Komaj se je straža oddaljila, so se zaslišali glasovi iz sosednjih celic. Iz bunkerja poleg mojega sem zaslišal človeka, ki me je tiho klical: „Sem že trideset dni živ pokopan tu notri... Ne morem dihati, muči me žeja. Daj mi cigareto. Morda me bodo to noč ustrelili. Daj, da pokadim poslednjo cigareto.“

Kako naj mu ustrezem, ko se komaj premikam na ležišču, podobnem mrtvaškemu odru? A takoj nato se zasliši z druge strani ženski glas: „Vsako noč koga ubijejo. Odvedejo ga na dvorišče in ga ustrelje v tilnik. Po vsakem strelu lajajo psi. Slišala sem jih tudi te noči. V enem tednu, odkar sem tu, sem slišala trideset strelav. Sami partizani...“ Potem je glas utihnil: zaslišali so se koraki straže.

Skušal sem zaspiti, toda svetloba me je žgala v oči. Končno sem zapadel v bolečo otroplost. Po hodniku so odmevali koraki, odklepala so se vrata... in spet koraki... potem pa strel in pasji lajež. Nato pa je zavladala tišina...

Težko sem dihal, grlo je bilo izsušeno, pa sem pritisnil usta na odprtino v vratih, da sem se nadihal nočne svežine. Naenkrat je luč ugasnila in nastala je tema. Gosta tema, ki je vplivala na vroče možgane kot kozarec ledene vode. Alarm proti zračnemu napadu. Spomnil sem se, da je rižarna blizu orožarne, poslušal sem tuljenje siren, ki se je oddaljevalo — in počasi sem zaspal.

Ko sem se prebudil, je luč spet zažarela nad glavo. Nevarnost je šla mimo. Vstajal je novi dan, ki ga je oznanjala svetloba skozi odprtino v vratih.

Po hodniku je prihajal nekdo, ki je nosil vedra. Prosil sem za vodo, a nihče ni odgovoril. Ko sem glasneje ponovil svojo prošnjo in pobutal na vrata, je trd glas velel: tišina!

Uro pozneje so se odprla vrata, vojak mi je pomolil šalo z redko grenko tekočino. Potem so me odpeljali v tretje nadstropje, kjer je že čakalo kakih štirideset pripornikov, moških in žensk. Prostor je bil prašen in zamazan. Na eni strani so bile prične za moške, na drugi za ženske. Med jetniki sem spoznal nekatere znanke, ki so se brž zbrali okoli mene ter me spraševali za novice pa kako so me dobili.

V rižarni so morali jetniki težko delati: razkladati tovore, kidati gnoj iz hlevov, prenašati vreče, sode in zaboje. Stražar je do krvi pretepel nekega krojača z Reke, ker je stresel v hlevu malo gnoja. Kadar je bila nevarnost bombnih napadov, so nas stražarji zaklenili v sobo, sami pa so hiteli v zaklonišče.

Tudi v tistih dneh, ko sem bil v zgornji sobi, je odšlo nekaj tovarišev po isti poti kot toliko drugih pred njimi. Že ko smo pogleli po pričinah, je prišel stražar in poklical jetnika Mustacchija in Hassida ter tri ženske, češ, da gre za nujno delo, ki mora biti brž opravljeno. Potem pa se bodo vrnili v sobo. Toda nikoli več jih nismo videli. Kmalu nato, ko so odšli, so se slišali strelji in takoj nato pasji lajež...

Prvi, ki je plačal za svoje zločine, ki jih je delal ob obali „Adriatisches Küstenland“, je bil Christian Wirth: v nekem spopadu s partizani ga je zadela krogla jugoslovanskega partizana, baje 26. maja 1944, vendar pa datum ni gotov.

Globocnik je upal, da se prebije prek Alp, toda Koroško so že zasedli Angleži. Do konca junija je živel podtalno, skrival se je ob Belopeških jezerih, kjer ga je odkrila angleška patrulja. Da ne bi padel živ v roke sovražniku, se je zastrupil.

Tudi gauleiterja Rainerja so odkrili na Koroškem in ga aretirali. Prišel je pred mednarodno sodišče v Nürnbergu, ki ga je izročilo Jugoslaviji. Julija 1947 so ga v Ljubljani obsodili in ustrelili.

Gaetano Collotti, poveljnik tolpe v ulici Bellosguardo, je sicer pobegnil, toda že čez nekaj dni ga je spoznal neki tržaški partizan. Bil je takoj obsojen na smrt in ustreljen.

Advokat Hektor Martini in Avstrijka Erminia Schellander sta bila leta 1946 obsojena vsak na 10 let ječe, doktor „Manzoni“ je izginil, a ga je izredno sodišče v Milanu obsodilo v odsotnosti na smrt.

Od zločincev, ki so delovali v rižarni v Trstu, so prišli v roke pravice še štirje, ki pa bodo sojeni v Nemčiji, ki jih najbrže ne bo izročila Italiji.

Tako je prišlo v roke pravice samo osem zločincev, od 281 gestapovcev in 11.000 esesovcev, ki so morili vzdolž obale „Adriatisches Küstenland“.

Rižarna San Sabba v Trstu je danes spomenik, odprt za prebivalce, da počaste spomin žrtev, ki so trpele v tem poslopju.

Čakalnica predpekla

Po zločinah, ki so jih med zadnjo vojno zagrešili nacistični in fašistični krvniki, so v mnogih deželah Evrope ostali kraji strašnih spominov. To so kraji nekdanjih taborišč smrti, koncentracijskih taborišč, gestapovskih zaporov in drugih prizorišč nepopisnega gorja in mučenja tisočev in milijonov nedolžnih ljudi.

Mnogi teh krajev so bili po vojni urejeni kot spomeniki ali spominski muzeji. Imena teh krajev so danes znana vsemu demokratičnemu človeštvu ter jih redno obiskujejo ljudje iz raznih dežel, da se poklonijo spominu žrtev in ob tem potrdijo svojo odločnost, delati vedno in povsod tako, da se časi nacifašizma ne bi več ponovili.

Med te kraje strašnega spomina spada tudi Rižarna v Trstu. Morda ni znana v tako širokem mednarodnem smislu, kot so na primer imena Oswiecim, Buchenwald, Mauthausen, ali Lidice, Oradeur in mnoga druga — vendar so tudi tamkaj trpeli in umirali mnogi in s svojo žrtvijo posvetili ta kraj.

Rižarno v Trstu za časa nacistične okupacije sta opisala Vicenzo in Luigi Pappalettera; njun zapis ponatiskujemo iz „Obzornika“, mesečne ljudske revije Prešernove družbe v Ljubljani.

pri racijah, nekateri so se skrili pri znanih, katere je zadela ista usoda, če so jih odkrili, kot njihove protežirance. Znan je primer Giovannija Palatuccija, komisarja javne varnosti na Reki, ki je bil odpeljan v Dachau, kjer je tudi umrl, ker je ščitil Jude iz tega mesta. (V Haifa nosi neka ulica po njem ime.)

Obenem z lovom na Jude se je začel v Trstu tudi lov na antifašiste, ki so se združili v tajno organizacijo, ki pa je bila odkrita in so njene člane polovili in jih po mučenju odpeljali v Dachau, kjer sta dva od njih umrla. Protifašistična organizacija se je obnovila, vendar je ponovno padlo več članov v roke policiji, ki jih je v rižarni mučila in potem odpeljala v nemška taborišča. 24. avgusta 1944 so odkrili sedež partizanov v ulici delle Linfe. Predsednika z nečakom Giorgiom so odpeljali v rižarno, kjer so oba ubili in sežgali v krematoriju. Drug za drugim so padali člani odporniškega

matorija, ki je rabil Nemcem za uničevanje svojih žrtev. V rižarni so odredili tudi, v katero taborišče bodo poslali svoje nasprotnike. To knjigo je napisal Bruno Piazza, ki je izdal pozneje še spis „Zakaj ljudje pozabijo“, kjer se spominja podrobnosti iz tistih dni. Zlasti opisuje posebno majhne celice, skoraj brez zraka, in tako nizke, da srednje velik človek ni mogel stati pokonci. Ponoči pa mu je svetila v oči tako močna žarnica, da je bilo spanje nemogoče. Pisatelj opisuje tudi zaslišanja po SS: zakaj sem tega in tega dne zapustil Trst, kam sem šel, kaj sem delal. Ali je resnica, da sovražite Nemce, zakaj niste bili član fašistične stranke?

„Izjavljal sem, da nisem nikoli storil nikomur nič žalega, čeprav nisem bil vpisan v fašistično stranko, ter da absolutno ne razumem, zakaj so me zaprli. Ko je izlil svoj odpor proti Judom, ki morajo biti vsi iztrebljeni, je zasli-

ŠPORTNI VESTNIK

● SLOVENSKI ATLETSKI KLUB
IZREDEN — 7:0

V svojem 7. nastopu letošnjega nogometnega prvenstva 2. koroškega E razreda je nogometna ekipa Slovenskega atletskega kluba slavila proti enajsterici iz Gospe sve-t visoko zmago 7:0 (4:0). Z izrazito zmago so nogometaši SAK dali obljubo, da se bodo dalje borili za mojsrsko mesto, četudi zasedajo po 7. kolu nogometnega prvenstva po njihovem mnenju slabo 2. mesto v lestvici. Po slabši igri z Borovljami (1:2) in še slabši proti slovenski enajsterici iz Sel (1:0) so nekateri igralci vrgli puško v koruzo. Sicer tile omenjeni tekmi zares nista morali dvigniti moralo moštva, vendar je treba priznati, da tudi druga moštva iz srca rada zmagujejo.

V nedeljski tekmi proti Gospi sveti pa je SAK zaigral tako, kot smo ga vsi vajeni. Napad je sledil napadu. Srečna mešanica med Foltijem Waldhauserjem, Jožetom Ferro, Carljem in Navršnikom je brez oddiha bombardirala vrata nasprotnika. V izredni formi so se nahajali tudi krilci, ki so nenehno oskrbovali napad z dolnimi podajami. Tik pred koncem se je poškodoval Waldhauser, ki ga je nato dobro zastopal mladi Hobel, zelo nadarjeni igralec iz vrste mladincev. Zadetki: Folti Waldhauser 3, Carli 2 in Fera 2.

V izredno dobrem položaju v lestvici 2. E razreda se nahaja tudi nogometno moštvo iz St. Janža v Rožu. Čeprav so nedeljsko tekmo proti Pischeldorfu nesrečno izgubili na domačem igrišču z 2:3, zasedajo Šent-janščani z zaostankom 5 točk dobro 4. mesto.

● SPOR OŠKODOVAL SELANE

Že pred začetkom nedeljske prvenstvene tekme je za enajsterico iz Sel izgledalo kaj temno. Manjkali so zaradi študija ali petja Nanti Olip, Toni Olip, Stanko Olip in Nanti Dvojak, vrhu tega pa so nogometaši imeli spor s trenerjem Jazbinškom, ki ni hotel braniti vrata Selanov. V голу je igral nato neizkušeni Marjan Olip, ki se ni izkazal. Poleg „nedostatka“ v moštvo samem pa so se ostali nogometaši nahajali v slabem razpoloženju, tako da so prvenstveno tekmo proti vojaškemu moštvu HSV iz Celovca izgubili 2:5 (1:0). Da so se Selani borili tudi nekoliko nesrečno, kaže dejstvo, da so dobili v zadnjih 15 minut 3 zadetke. Zadetke za Selane so dosegli Berti Wassner in Oto Travnik. Prihodnja prvenstvena tekma bo na sporedu to nedeljo v Borovljah ob 14.30 uri, nasprotnik pa bo ekipa iz St. Janža. Tudi tokrat lahko govorimo o slovenskem derbiju, pričakovati pa je borbeno tekmo. Izgledi so za oboje moštev enaki, saj veljajo, kot je znano ob derbijih „posebni zakoni“.

● GLOBASNICA IZGUBILA DOMA 1:5

Globasnici se je po dobrem začetku v prvenstvu verjetno odtrgala nit, saj hodijo od zgube do zgube. V nedeljskem 7. kolu 2. F razreda so doma podlegli enajsterici iz Rude z 1:5 (0:1). Tekma je bila le v prvem polčasu izenačena, v drugem pa je sledil po napakah vratarja Planinšiča udarec za udarcem. Njega je kasneje nadomestil Bek, ki ni mogel več ublažiti hudega poraza. Globasnica je nastopila v nedeljo s tremi rekonvalescenti (Micheu, Sadjak in Bek), poškodovani Komar pa sploh ni igral. Klub porazu v nedeljskem kolu je Globasnica obdržala 6. mesto. Vsi neposredni nasprotniki v lestvici so namreč v nedeljo izgubili. V 8. kolu bo Globasnica nastopila izven proti Vovbram.

Šmihelčani, ki igrajo v istem razredu kot Globasnica, so morali nastopiti težko pot v Reichenfels v Labotski dolini, ker so izgubili z 2:5. Kljub izgubi zasedajo 2. mesto v lestvici z 11 točkami, pred njimi pa je Maria Rojach (12).

● NAMIZNI TENIS:

ST. JANŽ NI BIL KOS SELANOM

Po zmagah nad namiznoteniškima ekipama iz Frantschacha in St. Vida ob Glini je namiznoteniška ekipa iz Sel tudi v svojem tretjem nastopu v 1. namiznoteniškem razredu točkovala. Igrala je proti favoriziranemu SV Büro Achatz B in dosegla remi 5:5. Selani so v tem dvoboju nesrečno oddali eno točko, saj bi tekmo zlahka odločili v svojo prid. Točkovali so Oraže (2), Schwaiger (2) in Falle.

V četrti prvenstveni tekmi bi Selani morali nastopiti proti SC Elementar, vendar jih omenjena ekipa ni pričakovala. Selanska ekipa, ki je prišla v Celovec z mnogimi navijači, je morala nastopiti pot domov, ne da bi odpravila prvenstveno tekmo. Po

Vsiljevanje nesprejemljivih diktatov

(Nadaljevanje s 1. strani)

Varnostne oblasti pa tudi vprašujemo, kaj so ukrenile proti koloni motoriziranih Hunov v rjavih oblekah, ki so med vožnjo na nedeljsko zborovanje divje trobili po glavni cesti v središče mesta, ki so se poživigali na predpise o omejitvi brzine ter se niso ozirali na rdečo luč na križišču? Vse to se je namreč dogajalo — pred očmi in ušesi varnostnih organov (saj je sredi kolone vozil policijski avto!), ki pa so bili očitno slepi in gluhi; ali pa niso smeli ukrepati, ker so avtomobile krasili lepaki Heimatdienst, vozače pa „domovinske“ uniforme?

Ob vsem tem se upravičeno vsiljuje vprašanje, kaj morajo Heimatdienst in njegovi privrski še napraviti, da se bodo pristojne oblasti končno le zavedale svojih dolžnosti, ki jim jih nalagajo zakoni?

Sicer pa smo takšne „službene vneme“ varnostnih organov vajeni že od drugih priložnosti, zlasti iz leta 1972, ko so se napadi na uradne dvojezične napise pogosto odvijali v navzočnosti uniformiranih „čuvrjev reda“, ne da bi le-ti ukrepali v obrambo zakonitosti. In prav tako „stare izkušnje“ imamo tudi s tistimi, ki ustvarjajo in usmerjajo javno mnenje. Ni tako važno, če jim je v

nedeljo enoličnost zbranih rjavogvančev toliko zameglila pogled, da so vsakega udeleženca videli kar dvakrat (od morebitnih 5 tisoč zborovalcev je namreč število v koroških listih poskočilo na 7 do 10 tisoč, med poljo na Dunaj pa je naraslo celo na „desettisoče“). Mnogo bolj resno je prikazovanje nedeljskega zborovanja v tem smislu, da je Heimatdienst pravi „angel miru“, njegov predsednik prvoborec za mirno sožitje v deželi, Slovenci pa — po tej logiki — fisti nevarni elementi, ki nočejo miru, ki „posiljujejo“ ubogo večino ter ogrožajo domovino in njene zveste prebivalce.

Tako nekako so namreč za nepoučenega izvenela poročila v delu tiska, v radiu in v televiziji. To pa je neobjektivno poročanje, to je neodgovorno manipuliranje javnega mnenja! Neodgovorno predvsem zato, ker le še bolj razpihuje nacionalne strasti in pogloblja nezaupanje med obema narodoma v deželi.

Zato bi tudi v tej zvezi kazalo opozoriti na besede kanclerja Kreiskega, ki je v ponedeljek na razgovoru s člani koroške deželne vlade svaril predstavnike obeh velikih strank pred skušnjo, da bi na manjšinskem področju iskali politične lovorike!

RADIO PROGRAM

CELOVEC

SOBOTA, 19. 10. 6.00 Jutranja telovadba — 6.45 Deželni razgledi — 7.55 Naš hišni vrt — 8.05 Družinski obzorik — 9.00 V žarišču — 10.30 Lepa domovina — 11.05 Zeleni magacin — 11.45 Za avtomobiliste — 13.00 Deželni razgledi — 14.00 Voščila — 15.30 Ura pesmi — 17.10 Koroška ura — 18.00 Deželni razgledi — 18.15 Telefonski pogovor z deželnim glavarjem — 20.10 Telefonski koncert po željah — 22.20 Plesna glasba po naročilu.

NEDELJA, 20. 10. 6.10 Igra na orgle — 6.35 Koračnice — 6.57 Avstrijski teden 1974 — 7.35 Veselo nedeljsko jutro — 8.15 Kaj je novega — 9.45 Dunajski zajtrk z glasbo — 10.30 Radijska pripovedka — 11.00 Dopoldanski koncert — 12.03 Za avtomobiliste — 13.05 Govori deželni glavar Wagner — 13.15 Ogledalo gledališča — 14.00 Iz domovine — 14.30 Voščila — 16.00 Radijska igra — 17.05 Veselile se življenja — 18.00 Deželni razgledi — 18.15 Koroški razgovor — 19.00 Nedeljski šport — 19.30 Majhen večerni koncert — 20.10 Avstrijska rallye.

PONEDELJEK, 21. 10. 6.05 Jutranja melodija — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 8.05 Obisk v ponedeljek — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Ljudska glasba iz Avstrije — 10.00 Zabavna glasba — 11.05 Iz dežele, za deželo — 14.30 Ljudske viže — 14.45 Knjižni kotiček — 15.00 Popoldanski venček melodij — 16.00 Pravljica — 16.30 Nasveti za pametno življenje — 17.10 Kar radi poslušamo — 17.52 Oddaja delavske zbornice — 18.00 Deželni razgledi — 19.07 Melodije za vsak letnik — 19.45 Oscar Strauss v tričetrtinskem taktu — 20.10 Radijska igra — 21.10 Večno mladi humor — 21.30 Udar na udar.

TOREK, 22. 10. 6.00 Jutranja telovadba — 6.57 Avstrijski teden 1974 — 8.05 Oddaja za ženo — 9.05 Šolska oddaja — 10.00 Zabavna glasba — 11.05 Iz dežele, za deželo — 11.25 Žena v kmetijstvu — 14.30 Koroška pesem — 14.45 Rajstni kraj zvezd — 16.00 Radijska igra — 17.52 Oddaja kmetijske zbornice — 19.07 Narečno pesništvo in ljudska glasba — 19.45 Oddaja za tuje delavce — 20.10 Zveneca alpska dežela — 21.10 Pogovor glavnih urednikov koroških dnevnikov.

SREDA, 23. 10. 6.05 Jutranja melodija — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 8.05 Oddaja za ženo — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Ljudska glasba iz Avstrije — 11.05 Iz dežele, za deželo — 14.30 Na obisku pri koroških zborih — 14.45 Koroška domovinska kronika — 15.00 Popoldanski venček melodij — 16.00 Za potrošnika — 16.30 Nasveti za pametno življenje — 17.10 V dunajski kavarni — 17.52 Oddaja sindikalne zveze —

zadnjih razpletih — Selani so vložili protestno pismo — bo verjetno namiznoteniška zveza prisodila Selanom obe točki in tekmo overila z 10:0 za Selane.

V torek zvečer pa sta se spopadli slovenski namiznoteniški ekipi v St. Janžu. Selani svojemu gostitelju niso predali niti ene točke in so zmagali z najvišjim rezultatom 10:0. Da posamezne igre niso bile nezanemljive, nam dokazuje kar šest iger, ki so se končale po hudih bojih v treh nizih. St. Janž ponovno ni mogel nastopiti v najmočnejšem moštvu. Namesto Mihe in Hanze Hornböcka sta igrala Oswald Esel in Jakob Weiss.

● KAC DVAKRAT REMIZIRAL

Po tesni zmagi nad WAT Stadlau (6:5) je avstrijski hokejski mojster KAC tudi v drugi in tretji prvenstveni tekmi nadaljeval svojo linijo slabosti in v Feldkirchu dosegel remi 3:3 proti WEV iz Dunaja. Kakor že dostikrat poprej se je KAC v torek zvečer pustil od nasprotnika iz Dunaja sprovcirati, pozabil igrati in se pretepaval. Krivca za izgubljeno točko lahko iščemo v celovškem idolu Pusch-nigu, ki je dolgo časa ogreval kazensko klop, potem ko se je oddolžil vsakokrat za prekrške nad njemu. Posamezne tretjine so se končale 3:1, 0:1, 0:1.

Slovenski pogoj
je vzajemno preštevanje

Zbor koroških Slovencev v Celovcu je končno pristal na to, da jih avstrijske oblasti preštejejo. Postavljajo le en pogoj, in sicer, da pred tem koroški Slovenci preštejejo, koliko poštenih politikov je v Avstriji. Ti pošteti politiki naj potlej preštevaajo Slovence.

Avstrijska vlada je ta pogoj označila za nesprejemljivo trmoglavost koroških Slovencev, saj je vendar splošno znano, da večina avstrijskih politikov nikdar ni bila poštena, tisti, ki pa pošteti so, pa nikdar ne bi preštevali Slovencev na Koroškem.

(Pavliha, Ljubljana)

ČETRTEK, 24. 10. 10.00 Kaj lahko postanem — 10.30 Vizija Amerika — 11.00 Aktualni komentar — 11.30 Materija in prostor — 12.00 Ziljska dolina — 18.00 Ruščina — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Športni mozaik — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne vesti — 20.06 Šport — 20.15 Mali mož, kaj zdaj? — 22.25 Čas v sliki.

PETEK, 25. 10. 10.00 Živordeči avtobus — 10.30 Avstrija — 11.00 Rembrandt — 12.20 Seniorski klub — 18.00 Orientacija — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Kremenčkovi — 18.55 Oddaja sindikalne zveze — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne vesti — 20.06 Šport — 20.15 Komisar — 21.20 Ali sem varuh mojega brata? — 22.15 Čas v sliki — 22.20 Kraljevi tot, film.

A V S T R I J A 2

SOBOTA, 19. 10. 16.50 Onedinova linija — 17.40 Vesoljska ladja Enterprise — 18.30 Med poleti — 18.55 Glasbene vesti — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 Novo v znanosti — 20.09 Okolje — 20.15 Kralj šaljivcev: Danny Kaye — 22.00 Čas v sliki.

NEDELJA, 20. 10. 15.10 Svetovno prvenstvo v plesih — 17.00 Svetovno prvenstvo v telovadbi — 18.30 Tedenski obzorik — 19.00 Polet in Mesec in medicina — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Posebej o kulturi — 20.15 Štajerska jesen.

PONEDELJEK, 21. 10. 17.20 Svetovno prvenstvo v telovadbi — 18.45 Šola za starše — 19.00 Havaji — 19.30 Čas v sliki in kulturne vesti — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 Novo v znanosti — 20.09 Okolje — 21.30 Imputzi — 22.00 Telereprize — 22.20 Svetovno prvenstvo v telovadbi.

TOREK, 22. 10. 16.00 Svetovno prvenstvo v telovadbi — 18.30 Ziljska dolina — 19.00 Živali in njihov svet — 19.25 Varnost — 19.30 Čas v sliki in kulturne vesti — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 Novo v znanosti — 20.09 Okolje — 20.15 Priče našega časa — 21.15 Rembrandt — 22.35 Svetovno prvenstvo v telovadbi.

SREDA, 23. 10. 18.30 Materija in prostor — 19.00 Pogovor s slikami — 19.30 Čas v sliki in kulturne vesti — 20.00 Svetovno prvenstvo v telovadbi — 21.15 Lovska družba — 23.10 Telereprize.

ČETRTEK, 24. 10. 18.30 Formalna logika — 19.00 Čarovnjice na Baliju — 19.30 Čas v sliki in kulturne vesti — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 Novo v znanosti — 20.09 Okolje — 20.15 Svetovno prvenstvo v telovadbi — 21.35 Edgar Jene, portret — 22.20 Telereprize.

PETEK, 25. 10. 18.30 Odiseja — 19.30 Čas v sliki in kulturne vesti — 20.00 Na poti za konec tedna — 20.06 Novo v znanosti — 20.09 Okolje — 20.15 Svetovno prvenstvo v telovadbi — 22.00 Telereprize.

JUGOSLAVIJA

SOBOTA, 19. 10. 9.30 Šolska oddaja — 14.25 Nogomet — 17.40 Fantje treh dolin — 18.10 Obzorik — 18.25 Mozaik — 18.30 Disnejev svet — 19.15 Risanka — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski zunanje-politični komentar — 20.00 Skrita kamera — 20.40 Barbara Streisand in glasbeni instrumenti — 21.35 Gigot, film — 23.15 Dnevnik.

NEDELJA, 20. 10. 9.05 Svet v vojni — 9.55 Otroška matineja — 10.50 Poročila — 10.55 Akademija ob 30-letnici osvoboditve Beograda — Nedeljsko popoldne — Mada za vas — 18.20 Vidocq — 19.15 Barvna risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski gospodarski komentar — 20.00 Človek in pol — 21.00 Karavana — 21.35 Športni pregled — 22.10 Dnevnik.

PONEDELJEK, 21. 10. 8.10 Šolske oddaje — 15.40 Madžarski dnevnik — 17.10 Velika šolska ura — 18.00 Obzorik — 18.15 Od zore do mraka — 18.45 Narodi in pisava — 19.05 Odločamo — 19.15 Barvna risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.05 Nesrečo — 21.05 Sodobna oprema — 21.15 Kulturne diagonale — 21.15 Mozaik kratkega filma — 22.05 Dnevnik.

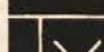
TOREK, 22. 10. 8.10 Šolske oddaje — 16.35 Madžarski dnevnik — 17.35 Okroglo v veržehih — 17.50 Barvna risanka — 18.05 Obzorik — 18.20 Življenje v gibanju — 18.45 Mozaik — 18.50 Ne prezrite — 19.15 Barvna risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.05 Mi med seboj — 20.55 Propagandna oddaja — 21.05 Whittoaki z Jalne — 21.55 Dnevnik.

SREDA, 23. 10. 8.10 Šolske oddaje — 17.25 Zgodba o deklici Margareti — 17.55 Obzorik — 18.10 Opor-tunisti — 18.40 Mozaik — 18.45 Mladi za mlade — 19.15 Barvna risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.05 Trije obrazi ljubezni — 21.40 Propagandna oddaja — 21.45 Dnevnik — 22.00 Svetovno prvenstvo v gimnastiki.

ČETRTEK, 24. 10. 8.10 Šolske oddaje — 16.30 Svetovno prvenstvo v gimnastiki — 17.30 Bratovščina sijnjega galeba — 18.00 Obzorik — 18.15 Mozaik — 18.20 Svet v vojni — 19.15 Barvna risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.15 Rdeče vino — 21.20 Kam in kako na odh — 21.30 Četrtekovi razgledi — 22.00 Dnevnik — 22.15 Svetovno prvenstvo v gimnastiki.

PETEK, 25. 10. 8.10 Šolske oddaje — 16.00 Madžarski dnevnik — 17.10 Obzorik — 17.30 Svetovno prvenstvo v gimnastiki — 19.15 Barvna risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski notranje-politični komentar — 20.05 Dobri sosed Sam — 22.10 Propagandna oddaja — 22.15 Kažipot — 22.35 Dnevnik.

A V S T R I J A 1

SOBOTA, 19. 10. 15.30 Koncertna ura — 16.30 Hišica — 16.55 Calimero — 17.00 Seniorski klub — 18.00 Mnenja sem — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Posebej o kulturi — 18.55 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 Trije beli medvedi, komedija — 21.50 Šport — 22.20 Čas v sliki — 22.25 Moč dejanja, film z Divjeje zapada.

NEDELJA, 20. 10. 16.00 Živordeči avtobus — 16.30 Calimero — 17.00 Deželnozbornice volitve na štajerskem in Predarliskem — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Deželnozbornice volitve — 18.05 Ljubezen in računalnik — 18.15 Poj z nami — 19.00 Amaterski filmi — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Šport — 20.15 Gozdna pot — 21.15 Ali poznate melodijo? — 22.00 Čas v sliki.

PONEDELJEK, 21. 10. 18.00 Teletest — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 V svetu divjih živali — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne vesti — 20.06 Šport — 20.15 Boney — 21.05 ORF-transparent — 21.15 Telešport — 22.15 Čas v sliki.

TOREK, 22. 10. 18.00 Angleščina — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Rdeči panter — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne vesti — 20.06 Šport — 20.15 Zgodovina Kanade v ogledalu folklorne — 21.15 Mestni pogovori — 22.30 Čas v sliki.

SREDA, 23. 10. 10.00 Adalbert Stifter — 10.30 Vode ne energije — 11.00 Dogodivščine grofa Bobbyja — 12.30 Telešport — 16.30 Za otroke — 17.40 Antena — 18.00 Francoščina — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Televizijska kuhinja — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 Svet knjige — 21.20 Prerezi — 22.20 Čas v sliki.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem! glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt — Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32-5-50 — Tisk: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.